

СЛОВО

Без мови немає нації!

Просвіти

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ТИЖНЕВИК

1 (638), 5—11 січня 2012

***

Просвітяни Луганщини щиро вітають Вас із радісним Святком Різдва Христового й Новим 2012 роком! Бажаємо здоров'я, тепла, спокою, щоб у Вашій душі і справах ніколи не згасав вогонь надії, любові й добра! Нехай завжди з Вами буде Господь, а дорогу в майбуття Вам завжди осяває яскрава Різдвяна Зірка. У добрий путь — у Новий рік!

З найщирішими побажаннями і любов'ю — Луганське обласне об'єднання ВУТ "Просвіта" імені Тараса Шевченка,
голова **Володимир СЕМИСТЯГА**

КАЛЕНДАР

Рік збігає. Мить, постій!
Візьмем календар новий,
зазирнемо в нього — що там
за звабленим поворотом?
Цей рік був також звабленим,
та чи добрим, чи щасливим?
Він про щастя щось мовив,
та за ним і слід сховав,
обіцянки роздавав,
довкруг палія обкрутив,
в нас, довірливих, украв
триста шістьдесят п'ять днів.

Ось чому нам нині лячно —
зазираємо обачно
біля штучної ялинки
до найпершої сторінки,
боїмось перегорнути:
як би не зазнати скрути,
політичної Пандори,
і Содому та Гоморри,
що спотворюють невмолимо
весну, літо, осінь, зиму —
незворотно рік мине,
немов хто його злизне.

Часе — тайно глибока,
зазирнути б хоч в півока
в твою сутність сокровенну,
у природу незбагненну,
зрозуміти, як ти злив
поступ миті й біг віків.
Як з тобою уживатись,
щоби не розчаруватись,
відшукати в метушні
змістом виповнені дні,
як в житті пізнати злеті —
щастя справжнього прикмети,
і, сягнувши висоти,
в Вічність стежечку знайти...

Сергій ЦУШКО

Drage kolege, dragi prijatelji,
Svima zhelim srechnu Novu 2012 godinu, le-
pe puteve zdravlja i plodna polja stvaralastva!

Risto Vasilevski,
поет із Македонії

Шановна пані Любо і творчий колектив
"Слова Просвіти"!

Сердечно вітаємо всіх вас із Новим роком
і Різдвом Христовим!

Зичимо вам словами української віншів-
ки:

Дай вам, Боже, в щасті, здоров'ї
Дочекати від Нового року до Різдва,
Від Різдва — до Богоявлення,
Від Богоявлення — до Воскресіння,
Від цього року — до ста літ.
І так з року на рік,
Доки Господь-Бог позначив вік.

Христос ся рождає! Славимо його!

Ірина МАГРИЦЬКА,
Олександр КРАМАРЕНКО,
м. Луганськ

Колаж Олесь Дмигренка

Дорогі українці! Славні читачі "Слова Просвіти"!

"Нова радість стала, яка не була: над вертепом зоря ясна увесь світ осіяла!"

Із безсмертною Колядою, відкритими серцями, іскристою радістю буття і рідним словом прийшли у
Ваші різдвяні домівки і вклоняємося Вам, добрим і щедрим господарям, вродливим і щирим господи-
ням, діткам і онукам Вашим! Живіть! Процвітайте! Святкуйте!

У ці дні редакція отримала багато теплих вітань і побажань, якими ділимося з Вами, бо Ви — наша
опора, віра й надія. Будьмо разом у Новому, 2012 році, разом здобуваймо перемоги заради нашої Бать-
ківщини і українського народу. Віримо, що цей високосний рік об'єднає нас і доля України стане щасли-
вішою, життя справедливішим, майбутнє — українським.

Хай ці сподівання і побажання зроблять нас єдиною родиною. Будьмо!

Ретельно діє календар
І рік новий приходить вчасно.
Звізда Різдвяна-Божий дар
Для нас зійшла — і все прекрасно,
Все добре, любо, як колись.
Ягнята чують прихід Бога.
Навіки слава! Народивсь
Ісус Христос у яслах вбогих.
Славте люди, юний Спас
Вочоловічивсь із Діви!
Явився світу перший раз!
Творець віддав на землю сина,
Аби спасти любов'ю нас.

Володимир ФЕРЕНЦ,
м. Івано-Франківськ

Чого серце забажає.
Хай несе у кожную хату
Щастя, радості багато,
Хай смачна кутя Вам вдасться,
Хай в сім'ї панує щастя.
Щоб весела коляда
В хату радість принесла.

Леся ГОНЧАР,
Руслан НАЙДА, діти

З Новим роком будьте кріпкі!

Вже Новий рік свої закони
Диктує-пише в кожному слові.
І хоч цей рік — це рік Дракона,
Живіть із Янголом Любові.
Покров небесний — над судьбою.
Здоров'я, муз — обов'язково!
В житті зорею провідною
Хай буде всім Просвіти Слово!

Євген ЦИМБАЛЮК

Дорога газето!

Працюєте плідно, яскраво і сіте до-
бірне зерно на ниві українства. А зерно
дасть новий колос і це буде врожай, і буде
свято в нашій спільній світлиці нашого
українського Роду — державі Україна.
Тож здоров'я, сили, щастя і благословен-
ня Панни Долі.

З повагою і вдячністю

сім'я Франчуків

Шановна Любоє Василю!

Прийміть сердечні вітання з Різдвя-
ними святами і Новим роком і побажання
творчого натхнення на терені духовного
відродження України, добра Вам і Вашій
родині, веселих свят.

Щиро Ваш

Василь ШЕНДЕРОВСЬКИЙ

Vsem naj bo lepo, toplo, dobro! Srečno v
novem letu!

Jurij Paljk,
поет зі Словенії

***

Куті смачної,
Коляди гучної,
Щасливого Різдва
І на весь Рік добра!
Хай Різдво з тим завітає,

Дорогі браття і сестри!
Христос народився!
Славимо Його!

Цього року ми святкуємо Різдво Христове у складних, а багато хто й у тяжких умовах життя. Чому світ став таким жорстоким? Чому невелика частина суспільства багатіє, а більшість страждає? Чому так багато неправди, жорстокості й соціальної несправедливості?

Відповідь може бути тільки одна: людство відкинуло Бога — як центр історичного процесу — і на Його місце поставило людину з її правами. Європейська цивілізація, в основі якої лежить християнство, керована вічними духовними цінностями, створила неперевершені матеріальні цінності. Але сьогодні християнський світ став не таким, яким був раніше. У наш час християни поділяються на практикуючих і непрактикуючих. Практикуючі християни не тільки вірять у Бога, а й моляться Йому, відвідуючи храми Божі, і живуть за Його заповідями. Непрактикуючі християни — це ті, що прийняли таїнство хрещення, але живуть без Бога, за законами гріховного світу. Таких у європейській цивілізації, зокрема в Україні, — переважна більшість. Правдивих християн мало. Тому рівень моралі в суспільстві пішов на спад, християнські шлюби майже зруйновані. Навіть у церковному середовищі мораль знецінюється. Не лише миряни, а й священнослужителі забувають про своє високе християнське покликання. Ось чому нам так важко живеться на землі.

Таким же гріховним і навіть набагато гіршим був світ до на-

Різдвяне послання Патріарха Київського і всієї Руси-України Філарета

Преосвященним архіпастирям, боголюбивим пастирям, чесному чернецтву та всім вірним Української Православної Церкви Київського Патріархату

родження Христа Спасителя, Сина Божого. Людина не могла звільнитися від гріха, який є причиною всіх страждань і смерті. Тому Син Божий — Творець всесвіту — прийшов на допомогу людству. Яким чином?

Він, будучи Богом, принизив Себе і став людиною — такою, як кожний із нас, тільки безгрішною. Народившись від Пресвятої Діви Марії, Він не перестав бути істинним Богом. Своїми стражданнями, смертю і воскресінням Він подолав гріх і смерть у людській природі — цим оновив наше ество і став Спасителем.

Сьогодні ми святкуємо початок нашого визволення від гріха і

смерті, яким є Різдво Христове. Бо без Різдва Христового, тобто без втілення Сина Божого, не відбулося б оновлення людської природи.

Християни стали носіями цієї оновленої людської природи. Вони змінили світ, духовно переродили та оновили його. Але досягли цього, як і Христос, шляхом страждання, мучеництва, великих подвигів.

Якщо людська природа оновлена й у світі живе більше двох мільярдів християн, то чому світ став таким гріховним? Чому, зокрема, український народ страждає? Тому, що християни не провадять християнський спосіб життя, — живуть не по правді, не чують голосу совісті, шукають насолоди, несправедливо збагачуються, не бачать навколо себе бідних лазарів!

Різдво Христове принесло радість усьому світу, всім народам і кожній людині, але цією радістю скористаються не всі. Апостол Павло говорить: “Невже не знаєте, що неправедники Царства Божого не успадкують? Не обманюйте себе: ні блудники, ні ідолослужителі (а ті, що поклоняються мамоні, тобто багатству, також є ідолослужителями. — П. Ф.), ні перелюбники... ні злодії, ні лихварі, ні п'яниці, ні лихословці, ні хижаки — Царства Божого не успадкують” (1 Кор. 6: 9—10).

Необхідно серйозно задуматися над тим, як наповнити християнським духом усі сфери суспільного життя: науку та освіту, культуру та охорону здоров'я, державотворення та підприємництво, політику та дозвілля. Це треба робити не лише заради Царства Божого і вічного життя, а навіть заради самозбереження. Духовне відродження можливе тільки в Бозі та в любові до Нього і до людей. Кожен повинен не тільки вірити в Бога, а й любити Його, — не лише з вдячності (бо Він принизив Себе, будучи Богом, народився в печері та немовлям був покладений у ясла), але головним чином тому, що в любові до Бога полягає сутність життя розумних істот. Ось чому Ісус Христос сказав, що любов до Бога — це перша і найбільша заповідь. Друга заповідь Божа — любити ближнього, як самого себе (Мф. 22: 36—40).

Релігійне протистояння серед Православних Церков не сприяє ні духовному відродженню, ні консолідації українського суспільства. Останнім часом з'явилася надія на утворення єдиної Помісної Української Православної Церкви, але зовнішні та внутрішні противники цієї святої справи свідомо чи несвідомо стоять на перешкоді. Однак, незважаючи на всі труднощі, в Україні буде єдина Православна Церква!

Цього святкового різдвяного

дня сердечно вітаю вас, дорогі браття і сестри, і всіх християн України з Різдвом Христовим і з Новим роком. Поздоровляю зі святом українців, розсіяних по всьому світу, в Америці і в Канаді, в Європі і в Австралії, які люблять свою Батьківщину і вболівують за нашу Українську державу. Вітаю з Різдвом Христовим Президента України Віктора Януковича, Верховну Раду, Український уряд і Збройні сили України. Нехай Господь, за молитвами Церкви, надихне їх служити українському народу за заповідями Божими і вести нашу державу європейським шляхом розвитку з Богом у душі.

У ці різдвяні дні помолимося, щоб Господь зігрів наші домівки, зміцнив здоров'я і наповнив наші спустошені душі миром і радістю.

Прославляючи народження Христа Спасителя, дякуємо Йому за всі Його благодіяння для нас, за радість і скорботи, за Його безмежну любов до нас, грішних. Нехай Господь буде милостивим до нас у Новому році у випробуваннях нашої віри та любові до України, і нехай оміне нас чаша Його праведного гніву за гріхи і беззаконня наші.

Благодать Господа нашого Ісуса Христа, Який народився у Віфлеємській печері від Пречистої Діви Марії, нехай буде з усіма нами!

Христос народився! Славимо Його!

Філарет, Патріарх Київський і всієї Руси-України

Різдво Христове
2011/2012 рр.
м. Київ

Христос народжується —
славте!
Христос із небес —
зустрічайте!
Христос на землі —
батьортесь!

Канон Утрени
Різдва Христового

Дорогі у Христі!

Цими словами із канону різдвяної Утрени хочу привітати всіх вас зі світлим святом Різдва Христового. Сьогодні Христова Церква закликає нас не просто вкотре відзначати це свято, а й запрошує прославляти, зустрічати Бога, який прийшов до нас у людському тілі, та кріпитися присутністю цього небесного Дитяти.

“Христос народжується — славте!” Це запрошення набирає для нас особливого значення, коли приєднаємося до безпосередніх учасників і свідків події цього дивного народження. Ті, хто славить новонародженого Божого Сина, — це передусім небесні ангели. Це вони відкривають перед пастирями, які стоять вночі на сторожі своїх отар, чудесну новину про народження Сина Божого, співаючи величну пісню: “Слава на висотах Богів, а на землі мир людям його впоодобання” (Лк. 2, 14). Чи не вперше ангельські сили стають поруч із людьми і разом з ними творять один-єдиний народ, небесний і земний хор. Ця вселенська прослава, яка лунає єдиним багатоголоссям неба і землі, наче показує, що у таїнстві вшлюблення Сина Божого небесна і божественна дійсність поєднується з людиною, з її історією, минулим, сучасним і майбутнім. У цьому таїнственому поєднанні в особі новонародженого Ісуса Христа, Бога і

Різдвяне послання Глави УГКЦ, Верховного Архієпископа Київсько-Галицького Блаженнішого Святослава

Високопреосвященним і Преосвященним Архієпископам та Митрополитам, боголюбивим єпископам, всесечесному духовенству, преподобному монашеству, возлюбленим братам і сестрам, в Україні та на поселеннях у світі сушим

людини, відбувається обмін дарами між ними: Творець відкриває повноту свого вічного життя людині, а життя людини вповні відкривається Богів, стає простором Його присутності та діяння. Ось чому славити новонародженого Спасителя — означає насамперед відкрити Його присутність у нашому житті. Сьогодні Бог справді є з нами, у сучасному моменті історії нашого народу, того об'єднаного Божого люду, який від ангелів вчиться, як гідно предстоїти перед Богом і Його величчям. Прославляючи різдвяною колядою народженого Спасителя, ми разом з ангелами сповіщаємо прихід небесної радості, що усуває земний смуток і розпач, даруючи людині дар вічного життя із Богом.

“Христос із небес — зустрічайте!” Зустрічаючи Сина Божого, який у людському тілі прийшов на світ, ми визнаємо, що сам Бог захотів увійти в життя кожного з нас, аби на себе взяти всі наші провини, недуги, болі й негаразди, а нам дарувати своє вічне блаженство та щастя. Момент, коли Спаситель торкається кожного з нас зокрема та силою і діянням Святого Духа вносить своє вічне життя у наше людське життя, ми називаємо Святим Таїнством. Таких Таїнств у Христовій Церкві є сім: Хрещен-

ня, Миропомазання, Євхаристія, Покаяння, Священство, Подружжя та Єлеопомазання. Ці Таїнства є плодами і наслідками народження Бога у людському тілі. Шоразу, коли ми приймаємо і беремо участь у тому чи іншому Святому Таїнстві, нам дається великий дар зустрічі з Христом-Господом, а ця зустріч переображує наше життя, наповнюючи його любов'ю Отця, благодаттю Сина і силою Святого Духа. Таким чином Божа присутність через Святі Таїнства робить нас учасниками Божого життя, згідно зі словами св. Атанасія: “Бог став людиною, щоб людина могла стати богом за благодаттю”. Цю благодать Христового Різдва особливо важливо для нас відкрити і оцінити у цьому Новому 2012 році, який наша Церква, у її підготовці до святкування 1025-річчя Хрещення Руси-України, присвячує Святим Таїнствам. Отож зустріти новонародженого Христа сьогодні можна передусім у Святых Таїнствах, особливо в Євхаристії, яка є центром і вершиною всього життя Церкви. Нашою живою участю у Святых Таїнствах, зокрема Покаянні та Євхаристії, ми найкраще зможемо підготуватися та відсвяткувати цьогорічне Різдво Господа нашого Ісуса Христа. А впродовж цього Нового року

стараймося глибше збагнути і відкрити для себе безцінний скарб Святых Таїнств у Христовій Церкві та користати з них на наше освячення і спасіння.

“Христос на землі — батьортесь!” У цю таїнственну різдвяну ніч небесний ангел-благовісник каже нам, як колись вівчарям: “Не бійтесь, бо я звіщаю вам велику радість, що буде радістю всього народу!” (Лк. 2, 10). Сьогодні ми, на жаль, мусимо ствердити, що в наше українське суспільство повертаються різні страхи минулого. Навіть після двадцяти років будівництва Української держави ми є чомусь надалі стривожені тим, чи справді збережемо її незалежність, волю та українську самобутність. Страхаємося некерованості світових економічних криз і новітніх

форм соціального та національного поневолення. Тому ця ангельська благовість: “Не бійтесь!” — має з особливою силою промовити нині до наших сердець. “Христос на землі — батьортесь!” — співає сьогодні Христова Церква. Батьортесь всі ми, бо присутність на землі втіленого Христа — нашого Спасителя — це для нас джерело невимовної сили й надії в нашому земному житті з його змаганнями та випробуваннями. Лише у Його народженні, у Різдіві незмінного і вічного Бога, народжується нове й краще майбутнє, яке дає зміст і певність нашому теперішньому. Хто сьогодні віднайшов свою надію у маленькій Дитині — новонародженому Спасителю, той уже знайшов допомогу і силу для свого непростого, мінливого та непевного сьогодення.

Дорогі в Христі! У цей світлий і радісний день славмо новонародженого Ісуса нашою прабатьківською колядою. Нехай вона сьогодні усуне з наших сердець усякий страх і смуток. Зустрічаймо сьогодні Предвічного Бога відкритим серцем і сповняймося Його небесною благодаттю, радістю та миром. Нехай ця різдвяна радість підбадьорить і скріпить нас у нашій шоденній праці та молитві, дарує єдність і злагоду в наших громадах. Нехай різдвяна зірка, що колись привела мудреців до вертепу, де спочивав Цар віків, освітить нам дорогу до нашого майбутнього в Христі-Ісусі.

**Христос рождається!
Славимо Його!
Святослав**

Дано в Києві, при Соборі Воскресіння Христового, 4/21 листопада в день Празника Введення в храм Пресвятої Богородиці

Шановна Любове Васи́лівно!

Сердечно вітаю Вас, Ваших рідних і близьких, а також колектив очолюваної Вами редакції з Новим 2012 роком і Різдвом Христовим!

Бажаю Вам веселих свят і щоб наступний 2012 рік став для Вас і всієї України роком щастя й процвітання, стабільності й оптимізму, добробуту і благополуччя.

Щиро дякую Вам за співчуття та моральну підтримку нашої родини у важкий для нас час, дякую за все добре!

З повагою

Лариса Петрівна ТРОНЬКО,

Голова правління Фондації П. Т. Тронька

Шановна Любове Васи́лівно!

Сердечно вітаємо Вас і Вашу редакцію з Новим 2012 роком і світлим Різдвом Христовим!

Нехай наступний рік буде роком позитивних перетворень, реалізації планів і намірів, роком оптимізму та мудрості.

Будьмо уважнішими до своїх рідних і близьких, добрішими і лагіднішими один до одного, цінуймо кожну неповторну мить життя.

Нехай цей рік буде наповнений благополуччям, душевним теплом, впевненістю в майбутньому, гармонією і радістю!

Щастя Вам, добра і злагоди на весь рік!

З повагою

Марко БРОВУН,

художній керівник театру,
заслужений працівник
культури України,
лауреат Національної премії
України ім. Т. Шевченка,
м. Донецьк

Дорогі друзі!

Сердечно вітаємо з Новим роком і Різдвом Христовим!

Щиро зичимо, щоб піднесений, радісний настрій цих свят супроводжував вас упродовж усього 2012 року, додавав щастя, тепла, злагоди вашим родинам, допомагав досягти успіхів у всіх гарних справах.

З повагою —

колектив редакції журналу
“Малятко”, м. Київ

Шановна Любове Васи́лівно!

Вітаємо з Новим роком та Різдвом Христовим!

Бажаємо Вам і Вашій родині здоров'я і злагоди, радості й достатку, успіхів і натхнення у всіх добрих справах!

Від імені спільноти Національного університету “Києво-Могилянська академія”

Сергій КВІТ, президент,
В'ячеслав БРЮХОВЕЦЬКИЙ,
Почесний президент

Дорогі українці!

Від імені Української Всесвітньої Координаційної Ради прийміть найщиріші вітання з Різдвом Христовим і Новим 2012 роком!

Непрості випробування, які стоять перед українським суспільством наступного року, вимагатимуть нашої згуртованості, високої громадянської свідомості й незгасної любові до України.

Нехай відчуття єдиної української родини, хоча і розкиданої по світах, але зігрітої спільною думою, молитвою й колядою, додадуть усім нам впевненості в завтрашньому дні. Тільки спільними зусиллями ми подолаємо

Колаж Олеся Дмитренка

З Різдвом Христовим будьте здорові!

всі негаразди й випробування, тільки разом зможемо досягти високої мети — утвердити у власному домі європейські цінності й стати в один ряд із процвітаючими націями світу.

Нехай наступний Рік принесе у Ваші домівки щастя, радості і добробут!

З Новим Роком і Різдвом Христовим!

З повагою

Михайло РАТУШНИЙ,

Голова Української
Всесвітньої
Координаційної Ради

Шановна Любове Васи́лівно!

Щирісечно вітаємо Вас із Новим 2012 роком і Різдвом Христовим!

Зичимо Вам міцного здоров'я, душевного спокою, родинного затишку, добробуту і довголіття.

Нехай Новий рік буде для Вас і Ваших близьких щедрим на добро, а Різдвяна зірка осяє Ваше життя і наповнить серце радістю і любов'ю.

З повагою,

від імені колективу Національного музею Тараса Шевченка

Н. М. КЛИМЕНКО,

Генеральний директор

Шановна Любове Васи́лівно!

Від імені правління Товариства “Знання” України сердечно вітаємо Вас із Новорічними та Різдвяними святами!

Щиро зичимо Вам і Вашій родині нових великих здобутків у праці, наснаги, доброго здоров'я, добробуту й щастя!

Святкового Вам настрою, затишку в рідному домі, сердечних щедринок і благовісних колядок, здійснення найзаповітніших мрій і прагнень!

З повагою

В. Г. КРЕМЕНЬ,

Президент Товариства “Знання” України,
академік НАН України

В. І. КУШЕРЕЦЬ,

Голова правління Товариства
“Знання” України

Доброго дня!

Колектив Центру досліджень визвольного руху та Національного музею “Тюрма на Лонцького” сердечно вітає Вас із нагоди світлого й радісного свята Різдва Христового!

Зичимо міцного здоров'я, щастя, добра і благополуччя, успіхів у Вашому житті. Нехай панує у Вашому домі мир, взаєморозуміння і любов!

Бажаємо натхнення для здійснення високої й світлої мети зміцнення та утвердження цінностей свободи і незалежності кожної нації та особи!

Христос народився!

З повагою,

Ярина ЯСИНЕВИЧ,

м. Львів

Скъпи приятели от славянския свят!

Честито Рождество Христово!
Щастлива Новата
2012-а година!

Да сте живи и здрави,
все така талантиви
и успешни!

Желая ви добро
и топлота, светлина
и вдъхновение,

нови книги и нови пътища
един към друг!

Щастлива съм,
че ви има в живота ми!

Щастлива съм,
че гледаме

в обща посока!
Нека Бог ви помага!

Всички блага да са за вас!
Прегръщам ви крепко!

Ваша **Елка НЯГОЛОВА,**

болгарська поетеса, очільник
Всесвітнього поетичного фестивалу в м. Варна імені Кирила і Мефодія

Дорогі мої!

Світлих празників!

Щиро **Лариса КАДИРОВА,** народна артистка України, лауреат Національної премії імені Т. Шевченка.

Дорогі друзі!

Дари безцінні вже несуть Царі до вбогих ясел

Божого Дитяти.

Під сйвом Вифлеємської Зорі

час настає

для дива і для свята.

Хай буде воно

лагідним та гожим,

різдвяні дзвоники

нехай дзвенять.

І Йосип, і Марія

з Сином Божим

родини Ваші хай

благословлять

на рік 2012!

Христос Народився!

Славте Його!

Щиро Ваша **Зоя ДІДЕНКО** з усією “Просвітою”

***

Повні можуть бути кишені
й по синиці в кожній жмені,
та на світі кепсько жити
і без СЛОВА,
й без ПРОСВІТИ.

Перше — нас, людей, єднає,
друга — духом підіймає,
а поєднані — обоє —
вкладена у руки зброя.
Тож зазначимо резонно:
не страшний нам
рік Дракона
(разом з Вами),
лиш збав, Боже,
в час цей клятий
з владою “співпрацювати”...

Університетське видавництво
“Пулсари”

Вельмишанована пані Любове та очолюваний Вами колектив!

Відійшов в історію ще один рік, який був насичений подіями, напруженою працею та звершеннями. Він залишиться для нас добрим спогадом, адже подарував радість зустрічей і відкриттів, перемог і досягнень, новий професійний і життєвий досвід. У кожного з нас є підстави порадіти за досягнуте, побажати один одному світлих надій і щасливого майбуття!

Хай рік, у який вирушаємо, проходить під знаком миру й добра, любові й поваги до ближнього, буде роком чистих помислів і добрих справ та багатим на нові здобутки й приємні події!

Нехай шастить Вам у всіх починаннях! Благословенною хай буде Ваша життєва дорога, прихильною доля, твердою надія й незламною воля в ім'я збережен-

ня й возвеличення національної самобутності рідного народу, вивищення українців в авангард світового духовного поступу!

Висловлюємо Вам ширшу вдячність за висвітлення мистецьких подій на сторінках газети “Слово Просвіти”. Ваше інформаційне сприяння стало запорукою успішного проведення мистецького Форуму в Опішному!

Сподіваємося, що майбутня співпраця буде ще успішнішою!

З НОВИМ РОКОМ!

СЛАВІМО ГОНЧАРСТВО!

Від Національного музею-заповідника українського гончарства в Опішному —

Світлана ПРУГЛЮ, завідувач
інформаційної служби

Шановні просвітяни!

Прийміть найщиріші вітання з Новим Роком і Різдвом Христовим! Нехай ці свята — вісники оновлення, мрій і сподівань — принесуть Вам і Вашій родині добро, мир і достаток. Бажаю, щоб у Новому році Ви зробили те, про що так давно мріяли. Вірю, що у Новому році Ви відчуете турботу з боку колег та побратимів, тепло друзів та близьких. Щастя, міцного здоров'я, здійснення найзаповітніших бажань. Христос рождається!

І. КРУЛЬКО, Голова ВГО

“Молодий Народний Рух”

Дорога Любове Васи́лівно!

Вітаю Вас сердечно з прийдешніми святами Нового 2012 року та Різдва Христового!

Зичу Вам здоров'я, сил, музичної легкості й гармонійного космосу! Щоб навколо були найсвітліші люди, які Вас розуміють і цінують! А всі пігмеї най тримаються осторонь! Най Дракон оберегає!

Краси в душі і навколо Вас, і щоб завжди космічний оркестр грав в унісон із Вашим розумом і серцем!

З Новим 2012 роком і Різдвом Христовим!

Сердечно

Дмитро ДРОЗДОВСЬКИЙ

Вельмишановні панове!

Щирісечно вітаємо Вас із Різдвом Христовим і Новим 2012 роком!

Бажаємо Вам щедрої Божої ласки, Різдвяної радості та Ісусової любові й доброти, козацького здоров'я, гармонії й родинної злагоди на весь рік!

Хай Вам рясно мріється, добре пишеться, радісно живеться й ніколи не зникає бажання з нами, переславцями, співпрацювати, творити вічне та корисне задля перемоги Добра, Людяності, України в Україні, Розуму в людині, а Г. Сковороди в українських душах!

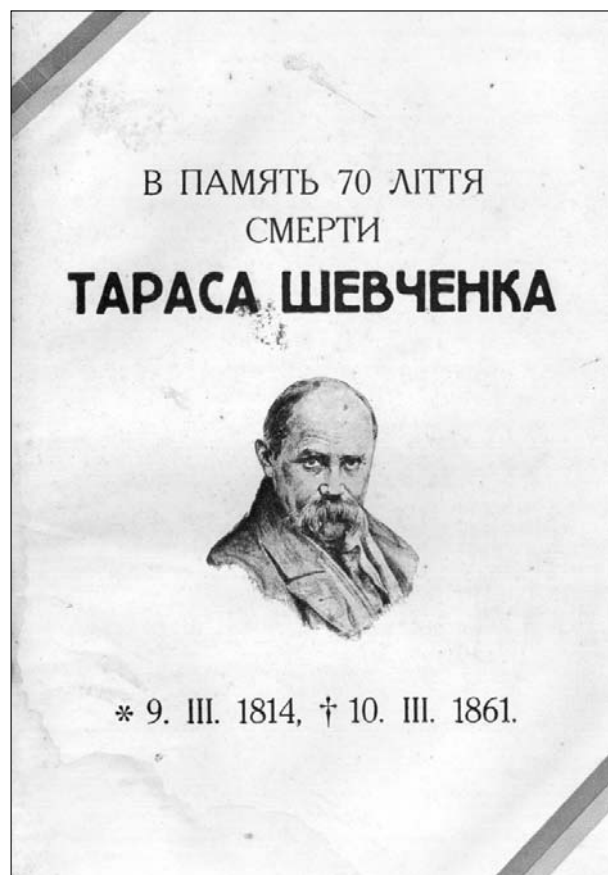
Щиро Ваші **Микола КОРПАНЮК** і **Микола МАЛИНКА** від імені Центру Сковородинознавства

***

Дорогих моїх просвітян вітаю з Новим Роком! Світліть і присвічуйте Словом і ділом, як Ви це й робили, і хай Вам віддячується світлим добром і повагою просвітлених. Щастя, здоров'я, сили і статків!

З поклоном

Галина ТАРАСЮК,
Київ

Володимир ПІПАШ,
голова Закарпатського
об'єднання ВУТ “Просвіта”
ім. Т. Шевченка

Тримаю в руках невеличку книжечку. На титульній сторінці, обрамлений по кутках двома синьо-жовтими стрічками, портрет Тараса Шевченка та напис (назва): “В пам’ять 70 ліття смерти ТАРАСА ШЕВЧЕНКА * 9. III. 1814, † 10. III. 1861.” Вида-но її 1931 року у “друкарні ОО. Василян в Ужгороді”, “Накладом національної моло-ді Підкарпаття”.

У книжечці 32 сторінки. Розпочина-ється зверненням (під епіграфом — цита-тою Б. Грінченка з праці “Перед широким світом”) до “Народу і молоді Підкарпат-тя”. У ньому йдеться:

“Дня 10 марта 1931 року минає 70 років, як на віки закрив очі найбільший поет укра-їнського народу Тарас Шевченко. Ми сини того самого народу, з якого вийшов Шевчен-ко, випускаємо в пам’ять 70 ліття Єго смерти сю скромну, власними стараннями видану книжечку. МОЛОДІЖЕ! Нехай не

«Коли ви будете падати духом, опанує розпука - візьміть «Кобзаря»

буде ані одного села на Підкар-паттю, де не було б і де не чита-ли б цієї книжечки. Стараймося всюди як найдостойніше від-святкувати роковини смерті Тараса Шевченка” (тут і далі збережено автентичний право-пис — Авт.).

На наступних сторінках ма-люнок хати, у якій народився Т. Шевченко, його ґрунтовна біографія з викладом літера-турної творчості та оцінкою її значення для українського на-роду. Знову цитую:

“...Єго слова розлетілися по цілій Україні, заходили до кож-ної хати, будили народ. Шевчен-ків Кобзар се друге Євангеліє ук-раїнського народу.

І зійдеш світ, перерисш всю світову літературу, найдеш вся-кі славні твори, але подібної книги до Шевченкового Кобзаря не найдеш. Кобзар це книга, в якій кожний Українець найде для себе щире слово. Селянин, чи

пан, священник, робітник, наймичка, най-мит, вдова, бідний, багатий, сирота, всі-всі знайдуть щось для себе. Кобзар се зеркало Українського народу, се наше вічне майно, майно, якого від нас ніхто не забере, огонь не спалить, вода не понесе — воно зістане для нас, щоби ми учились з него, набирали науки й витривалости до перемоги.

Замовте і купіть Шевченкового Кобзаря. Візьміть і читайте вголос, щоби всі чули і училися стати людьми. І коли опанує вас не-довіра, коли будете падати духом, беріть Шевченкового Кобзаря... Коли опанує нас розпука у тяжкій боротьбі, берім Кобзаря, а побачимо, що мусимо витривати до кінця, коли хочемо, щоб наші мрії здійснилися...

Коли стрічають нас з глумом, висмію-ванням і закидами, то ми прориваймося в перед і докажімо, що ми живі! Хочемо жи-ти, хочемо побити! І мусимо побити!..”

Даруйте за таку розлогу цитату, однак слова, написані понад вісімдесят років то-му невідомим автором, є не тільки надзви-чайно проникливими, а й актуальними. Тож ще раз хотів би нагадати їх сучасни-кам: “Коли Ви будете падати духом, опанує

розпука — візьміть “Кобзаря”. А хто не має — придбайте. Почитайте його з родиною, дітьми. Тим паче, що далеко не вся сучас-на молодь таки по-справжньому знає твор-чість Українського Пророка, розуміє її.

У книжечці вміщена і добірка віршів Т. Шевченка, серед яких — “Заповіт”, “З псалмів Давида. LIII”, “Мені однако-во”, “Суботів”, “Якби ви знали, паничі...”, “Розрита могила”.

Пластовий сеньйор “Могікан”
(Василь Белей)

Безумовно, ця маленька книжечка ви-конала свою популяризаторську місію на Закарпатті. Бо у 30-х рр. минулого століття творчість Т. Шевченка стала надзвичайно популярною у краї, значно вплинула на становлення національної свідомості. Моя мати згадувала, як вони, підлітки, напри-кінці 30-х і навіть у першій половині 40-х років (але тоді вже таємно, бо за часів оку-пації Закарпаття гортистами це було заборо-нено) гуртом, або з родиною — із бать-ком і мамою, вголос читали вірші з “Коб-заря”, оплакували долю Катерини, вболі-

вали за Гонтю, переживали за страждання українського народу, надихалися любов’ю до України.

Цікава історія збереження цих книже-чок, адже в роки угорської окупації краю і в радянські часи тримати українські “бур-жуазно-націоналістичні” книги, а тим більше із синьо-жовтим обрамленням, бу-ло вкрай небезпечно. Тож звідки вона в мене?

...24—25 березня 1990 р. у м. Хуст, із нагоди 51-ї річниці проголошення неза-лежності Карпатської України, відбулася виїзна сесія Великої Ради Народного ру-ху України за перебудову. На ній, прак-тично вперше у ще радянській Україні, було сказано правду про її велич, істо-ричне значення і вшановано творців і за-хисників.

У ці дні до Хуста приїхали тисячі лю-дей зі всього Закарпаття. Був тут уро-женець селища Великий Бичків, на той час мешканець Мукачева — Василь Бе-лей. У далекі березневі дні 1939 року, після того, як Закарпаття окупували угорські фашисти, він, сімнадцятиріч-ний пластун “Могікан”, закопав на батьківському горі у В. Бичкові бочку, у яку поклав дорогі для нього речі. Серед них були кілька десятків книжечок, “об-разчики” (тобто портретики), теж у си-ньо-жовтих рамках, — Т. Шевченка, ви-дані тоді ж, коли і книжечка, та значки учасників Всеукраїнського просвітня-ського з’їзду, що відбувся в Ужгороді 1937 року (у ньому взяло участь від п’ят-надцяти до тридцяти тисяч осіб зі всього краю). Значки були з рідкісної тоді плас-тмаси жовтого кольору та написом сині-ми літерами.

І ось, коли затріщала “імперія зла”, він викопав цей скарб. У Хусті п. Василь роз-давав книжечки, значки, образчики всім охочим. Кілька книжечок збереглися й у мене. За останнє двадцятиріччя я їх вручав у дар видатним особистостям, патріотам нашого народу. Серед них були В’ячеслав Чорновіл, Михайло Косів, нещодавно, з нагоди ювілею — шістдесятиріччя від дня народження — отець Василь Данилаш, а 8 грудня книгу на засіданні Головної ради ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка отримав і її голова — Павло Мовчан.

Аби витримати натиск вічності

Надія КИР’ЯН

У передмові до нового “Кобзаря”, який нещодавно вийшов у Видавничому центрі “Просвіта”, її автор Павло Мовчан розмір-ковує про вічне в долі народу й у поезії Тара-са Шевченка, про його сучасне сприйняття, про те, як почув від учнів однієї з київських шкіл, що твори Шевченка застаріли: “Я ж подумав — не твори застаріли, а ми переро-дилися, бо мораль ніколи не старіє. Саме мораль народна, закони народні, а не дер-жавні закони, в яких завжди були розбіж-ності поміж словом і чином. Звиродніння духовне призводить і до національного зви-родніння, коли людини байдуже, до якого роду вона належить. Та й байдуже, чи без-рідна вона, чи зденационалізована, чи без-батченко вона, чи просто байстрюк...”

“Кобзар” Тараса Шевченка називають “народною Біблією”. Певно, для українців він справді має таке значення, як Біблія для людства. Він розшифровує космічний Закон буття, який мусимо виконувати, ве-ликий моральний родовий закон, який не можна переступати безкарно. Інакше ско-чуємося до духовної деградації, яка веде до самознищення. Що й бачимо нині. Аби витримати натиск вічності, чи не час від-молювати гріхи, спокутувати їх?

“У нас така молитва є, — стверджує Павло Мовчан. — Це Слово Тараса Шев-

ченка. То чи ж не пора уже не тільки чита-ти її вголос, а й сповідувати? Адже молит-ва без послуху — ніщо”.

Директор ВЦ “Просвіта” Василь Клі-чак розповів, що Павло Мовчан започат-кував проект “Кобзар” — у кожну сім’ю”, який поступово втілюється в життя. Прос-вітнянський Центр видав книги Шевченка у різних варіантах: подарункові й звичайні, дорожчі й дешевші. Наприклад, скромні-ше видання в оформленні Володимира Соловійова витримало багато накладів. Вийшли унікальні “Кобзарі”, над якими працювали наші найкращі художники Ва-силь Лопата та Володимир Гарбуз, на за-мовлення “Просвіти” у видавництві “Дніпро” — в оформленні Миколи Сторо-женка.

Цього разу дизайн книжки створили Костянтин Суліма, Володимир Юрчишин, а малюнок на обкладинці Василя Штерн-берга (1840 року).

Починаючи з 1993 року, примітки до просвітнянських “Кобзарів” готує відомий літературознавець, професор зі Львова Єв-ген Нахлік, вони сьогодні найкращі.

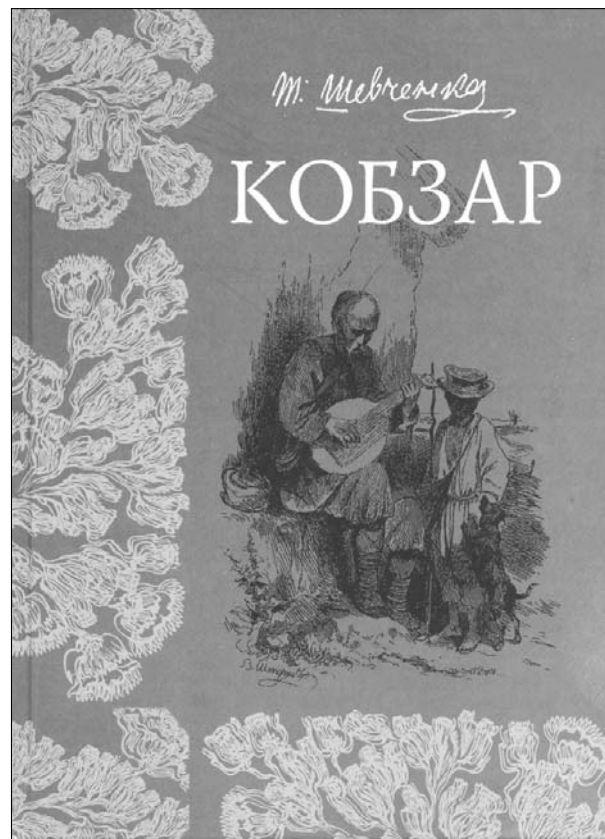
“Просвіта” не лише видає твори Та-раса Шевченка, а й докладає всіх зусиль, щоб втілити гасло: “Кобзар” — у кожну сім’ю”. Щороку в усіх областях, районах, селах, містах проходять конкурси читців шевченкової поезії, які викликають ве-

лике зацікавлення серед шко-лярів.

Напевно, у декого з учнів може виникнути думка, що ця поезія застаріла, адже молоді душі ще незахищені, їм важко протистояти навалі негативної інформації, яка лине з усіх бо-ків. На жаль, інформаційний простір переважно неукраїн-ський і завалений різноманіт-ним сміттям. З цим треба ак-тивно боротися.

Діти надзвичайно широко пере-живають трагедії шевченко-вих героїв і героїнь, навіть див-но, як легко й природно вони вживаються в ці образи. У наро-ді жили, живуть і житимуть по-чуття милосердя, справедли-вості, добра. Врешті, це ін-стинкт самозбереження, народ-на мораль — головний захист проти руїни. Діти це відчува-ють, але їм треба допомогти ут-вердитися у правильному вибо-рі, подолати притаманний мо-лодим скептицизм. Величезна роль у цьому процесі батьків, учителів, ви-хователів.

Віруси зла поширюються стрімко. Але подолати їх можна і треба. Іншого вибору в

нас немає. А поезія Шевченка — найкращі ліки. І його заповіт: “Борітеся — поборете, Вам Бог помагає! За вас правда, за вас сла-ва І воля святая!”

Мелодії пісенної душі

Олександр БАКУМЕНКО,
лауреат Всеукраїнської літературно-
мистецької премії
ім. І. С. Нечуя-Левицького

Ганна Чубач у нашій національній пісенній культурі — явище більш ніж неординарне. Питання про те, що верховодить у пісенній творчості поетеси — слово або музика, що на першому місці у її мистецькому характері, може поставити хіба що людина необізнана з творчістю письменниці. Адже відповідь однозначна: і слово, і музика.

Ганна Чубач написала чимало віршів-пісень на власні мелодії, про що свідчить виданий у вересні 2011 року компакт-диск пісень поетеси на власні вірші та мелодії. До диска увійшло дванадцять ліричних пісень у виконанні колективу “Горлиця” (у складі заслужених артисток України: Д. Гуменюк, В. Галушко, І. Захарко), народного артиста України О. Василенка, заслужених артистів України Ю. Рожкова та І. Красовського, артистів С. Томіліна, Н. Пави, І. Бикової; а також дві пісні у виконанні дитячого колективу “Зернятко” (художній керівник — Р. Заклецька) та у виконанні В. Важеєвської й В. Важеєвського (художній керівник — С. Томілін).

Я не хотів би називати Ганну Чубач лише поетесою-піснярем. Чому? Та хоча б тому, що до неї це мало стосується. Ганна Чубач насамперед художня слова, поетеса. І лише тому вона пісняр. Наскільки вона бачить, відчуває й розуміє слово, настільки ж вона його і чує. Повнокровне відчуття її поетичного слова з'явилося у звуці. Воно ніби само просилося у музику, знаходило її, стаючи згодом пісенним словом, яке не втрачало при цьому своєї зримості, чуттєвої та розумової сили. У кращих творах Ганни Чубач образ музичний збігався з образом словесним.

На жаль, у багатьох сучасних піснях наших відомих авторів відбувається навпаки: з музикою слово ще більш-менш звучить, навіть передає якісь емоції, а візьми й залиш це слово без музики — і відразу ж відчуваєш порожнечу: нізачо зачепитися. Залишається одна тільки оболонка слова, тобто одне ім'я без іменника.

Про кращі вірші-пісні Ганни Чубач цього сказати не можна, вони й без музики сприймаються, а з музикою і поготів. Їх можна читати й перечитувати не лише вголос, а й про себе. Їх можна з аркуша декламувати й повторювати напам'ять. Але головне, що їх можна і співати: співати одному чи разом з іншими, в хорі чи за дружнім столом і в залі, зі сцени, співати, як душа вимагає, як підказує пам'ять. Саме співати, а не виконувати. Адже пісенне слово Ганни Чубач — музичне від природи, про що свідчать мелодії поетеси до своїх віршів. Таких пісень у репертуарі поетеси чимало, більше, ніж на новому компакт-диску. Вони беруть за душу і спонукають слухачів відчувати емоційні переживання авторки. Такі пісні швидко стають популярними, маючи щасливу пісенну долю.

Триптих-розмисли про Особистість

Володимир КАЧКАН,
доктор філологічних наук,
професор, м. Івано-Франківськ

1

Від думки до серця замкнеться “високовольтна дуга”, підігріється високою амплітудою роздику, і з чоловічих грудей, мов із ковальського міха, посипляться іскри роздуму про незнищенність нашої мови, святої націоїдеї, про справжність українства і його історії, про ще до кінця не осягнений і не виспіваний у карколомних долях борців-попередників кривавий досвід батьків і братів і захиляючі від сибірської люті історії-оповіді й змарнілі у прихрипинах солоспіву матерів і сестер.

Цей, закорінений у покутську землю чоловік, насправду десь під вечір, а можливо, завтра чи опісля, залишить на білому папері важливі або й незаперечні свіжі думки, що придатні до вжитку лише свідомим, годним не зламатися у часи буреломів. У тому думному дискурсі вченого Василя Лизанчука будуть “болючі” цифри, пектимуть жаром істини й правди слова, цілі сторінки, за якими прочитуватиметься філософема незнищенності нації, розлога утвердженість антропоукраїноцентризму, цієї якісної присутності, змістоутворюючої парадигми.

Але це точно буде, бо він уже вибудований на цю місію: саме так мовити про сутність українства, що найлютіші вітрогони не варті знести його із праведної путі.

А нині?.. Василеві груди замаїла яскрава, повна оранжево-жовтавих хрестиків, сорочка; а світло-сиваві очі жадібно п'ють літєло, що огортає його обличчя, усю окраїну Львова. Він простує до греко-католицького храму — до церкви святого Йосафата.

2

Церква тут давня, роками намолена. Її енергетика мовби намагнічена дивовижною й незабгненною силою, виповненою святим духом. Тут тіло мовби поособливому спочиває, а душа, як розкритий птах, літає, працює і заповнює ясністю молитви, ладаними порухами безмірності часу, незаперечними константами мудрості, що утверджується усім літургійним дійством.

Відбувається невидиме удосконалення внутрішнього світу; йде перероблення отого маленького людського “я” на виведення духом святым, тайнством пресвятої молитви та євхаристії, сповідальністю й запричастям. Людина розкрилюється й возноситься у Божій радості й присутності, в усвідомленій та заглибленій вірі, у наближенні до земної безгрішності...

Його думки ніби дали спокій душі, знову атакують мозок, влаштовують не легкий іспит на подужання численних запитань, на які він шукає у Святому Письмі відповіді роками.

...Боже мій, може, то ще не надто виправданий сподіяний мною хосен, бо на

1 січня 2012 р. доктору філологічних наук, професору, завідувачу кафедри радіомовлення і телебачення Львівського національного університету імені Івана Франка, заслуженому журналістові України, академіку Академії наук вищої освіти України, лауреатові Всеукраїнської премії імені Івана Огієнка Василю Васильовичу ЛИЗАНЧУКУ виповнилося 75 років та 60 років журналістської праці. Василь Васильович родом із села Ганева Коломийського району Івано-Франківської області. Він автор 29 книжок (монографії, посібники, підручники, брошури), понад 500 наукових і науково-публіцистичних статей. Опублікував у пресі понад 900 різножанрових матеріалів, майже 600 разів виступав по радіо і телебаченню, порушуючи важливі суспільно-політичні теми українсько-го державотворення.

провідники дали знак до сну, блиснули коридорними світильниками. Денна намореність поселяла у вагоні тишу.

І раптом до голови прибилися то один, то другий сні, що якось уривково переносять його до рідного Ганева, туди, де покояться батьки.

“Я тя вижду, Васильку, ми вчора з мамкою завеснували підгорбки, повище хати, у Боженки випросили дощику — і, надіюсь, зарясніють сходи... Ти, синку, зріс на землі, любиш полечко, з тебе вбився б добрий газда, ой, добрий!..” — і якась тиша, як пуста, огорнула Василя, щось звоogli долоні, спітніло чоло. Може, хотів щось відповісти батьку, попросити чогось, а чи почути яку благовість, передати поздоровлення на спрацьовані матусині руки, а мо', й поцілунком остудити її слюзу?..

Але татова навчальська сила була міцнішою від синівської, і Василь таки оперся на підвіконне поруччя, якось обхопив долонями гарячу голову, похитав нею, неначе повисівав щось зайве чи другорядне і таки уперто дивився у той затемнений кінець коридора, де, здавалося, стояв його отець. “Ну, тішуся тобою, синку, оно у моїй книгозбірні майже усі твої ваговиті слова; о, ті книжки, де рятуюєш нашу мовоньку від столітнього катюги, у яких розпікаєш молот і обчєньки, аби пороздбувати кайдани, що висять нам на руках, ногах і шиях, — ті книжки позачитували люди, котрі не годні забути, що вродилися і помруть українцями!..

Добре чиниш, моя кровинко, тішимся твоїм надбанком, але...” Може, тато мав намір помахати пересторожно на сина пальцем, мовляв, не задри на старість голову, не засип її гоноровитістю, погордою, бо самовищується з-між інших — великий гріх, якого важко відмолити. “Не нахваляйся, нехай люди оцінять твою працю...”

***

Професор Василь Лизанчук починає трудовий тиждень, ідучи до Франкового університету. Несе у собі світло. Ним, як духовною лампадою, засвічує спраглисть пізнання молодим, тим, що годяться йому у внуки.

Іде Львовом Особистість!

життєвій дорозі немало призагубилося-розтратилося, але я, грішний, мій Праведнику, усвідомлюю свої прогрішення, сповідаюся перед Твоїм взором і Духом Твоїм, прагну очищення душі й заповнення її небесною молитвою, що оздоровлює моє тіло, заряджає мій мозок, як добірним зерном перед засівом, думками, що стверджують Твою безмірну й неосягненну великість, підносять мій скромний чин до витребуваності доокружного мислячого люду.

Молю Тебе, Боже, не опусти моє єство, тримай мою часом заарканену буденними клопотами душу поближче свого Вівтаря, не дозволяй зневірися у праведності й потребі того, що роблю, і прости мені, Господи, якщо я десь звихнувся на стежинах ходи і пошуків. Насправду, так мені видиться: я не був ні захланним, ані заздрисним. Я лишень завше був невдоволений тим, що уже вижав на своєму загінчику. Може, цей снопок не весь приймеш, Навчителю, до людської книги мудрості, мо', лишень один колосочок гідний до спожитку, а можливо, тільки одну зернину відвіє від половини прискіпливий час, — і то буде моїм ошасливленим усвідомленням, що я таки щось та вкинув у спраглу весняну ріллю своєї нації. Господи-Господи, оздоров моє тіло, дай мені сили й снаги на завтрашній труд, бо моє перо чує Твою зарядженість, а душа передає мозкові повеління Твоє: не зупинись, ще немає позволення на спочівлю. Трудись!..”

3

Ніч видалася довгою, якоюсь томливою. Стояв навпроти свого купе і довго роздивляв небо, що було гейби перешматоване блискавками-батогами. Потяг тактавав по безконечних рейках аж на Запоріжжя, пасажирів, нарешті, вгамували своє човгання сюди-туди, а

Василь МАРСЮК

ДО НОВОРІЧНОГО ЮВІЛЕЮ

Данилові Кононенку

Там за снігами-розлуками
як ти живеш у Криму?
Хоч ти уквітчаний внуками,
я тебе теж обійму!

Жити не можеш без клопоту,
робиш добро без поз.
Ще б тобі торбу і бороду —
був би як Дід Мороз.

Ох, ці швидкі ювілеї!
Ох, все прудкіші літа!
Знаю, не втонеш в елєї,
голово золота.

Людам козацького крою
ніколи навіть старість.
Це на таких героях
і Україна стоїть!

P.S. Від редакції. Приєднуємося до привітань поета Василя Марсюка і широко бажаємо поету і просвітянину Данилові Андрійовичу Кононенку міцного здоров'я і творчих звершень на многії і благії літа!

Марія КУЧЕРЕНКО

Він один із тих, які замикають собою цілу епоху в нашому українському бутті — епоху невіддільного у своїй широті романтизму, духовної жертвовності, вічного протистояння — цих найбільших чеснот, які, здається, просто на очах втрачають суспільний інтерес. На місця диваків, здатних до цієї офіри, вже давно ніхто не поспішає... “Вакантні місця” нікого не приваблюють... Чому так сталося? Де і коли щось невідворотно зрушилося? Ці “могікани з могіканів”, і досі найчутливіші до тектонічних суспільних розломів, глибоко драматично переживають свою нетутешність, немов ще за життя випали з власного часопростору. “Чи недорід, чи недосів // — нема сучасників. Пустеля. // А отже, і нема часів // І все одно, де Бог постеле”, — так за все своє покоління вихлюпнула гіркоту тотального розчарування добою Ірина Жиленко.

Микола Кагарлицький — один із тих диваків, які мають здатність свою долю, свій персональний час розчиняти в долях інших. Схоже, й сам того не помічаючи. З цією здатністю народжуються, її успадковують замість матеріальних благ. Вона може бути і вогнем серця, і Божою карою.

Микола Федосійович завжди відзначався своєю “герметичністю” — завжди жив скромно, непоказно, тяжко трудячись на ниві української культури, одержимий постійним пошуком фактів, документів, спогадів очевидців. Здається, до свого світу впускав тільки обраних — героїв своїх книжок. Однак він міг бути і всюдисущим — численні літературні вечори, лекції, постійні просвітницькі радіопередачі. Жодна значуща подія в культурному житті України не обійшлася без його добровільної участі. Його духовною трибуною стали зали Республіканського будинку актора, Будинку вчителя, Національної спілки письменників, музеїв, студентські аудиторії. Йому завжди до всього було діло, він усім тим завжди переймався. Ось такий собі вічний двигун українського культурного життя.

Він народився на Святвечір... просто під Віфлеємською зіркою. Мати, згадує Микола Федосійович, поправшись біля печі, прилягла після хатньої роботи і народила на печі сина. Баба-повитуха запізналася на ту подію. А за кілька днів по пологах мати вже поспішала, зібравши в хустинку пиріжки, до чоловіка в Лук’янівську в’язницю. То було останнє короткотривале побачення... “Звідки їй було знати, — пише у своїй сповіді сина письменник, — що Федося розстріляють 27 вересня 1937 року?! А вона, бідолашна, ждала його до самої смерті в лютому 1982 року: за кілька днів до свого вічного спочину називала мене Федосем”. Тетяна Антонівна все життя, до глибокої старості, працювала в колгоспі. Тяжко, ударно працювала — тільки такою нелюдською працею могла “реабілітувати” родину перед владою, позаяк була дружиною “контри”. І брат Іван задля тієї реабілітації поклав своє юне життя на Фінській війні — пішов добровольцем.

Мине немало часу, і Микола Федосійович, отримавши доступ до секретних архівів, простежить, хоч і пунктирно, долю батька, який був заарештований за участь у селянсько-повстанській армії Данила Зеленого, за відмову коритися новій владі під час колективізації. Та ниточка

страдницької долі, як і тисяч безневинно убієнних українців, яким трапилося жити не в тому місці й не в тому часі, згубиться в моторошних биківнянських лісах. “Понеділок 9 листопада 1992 року, — згадує у своїх спогадах письменник, — проведений у стінах будинку СБУ, в недалекому грізному КДБ, що в Києві на Володимирській, 33/35, надовго залишилися у моїй пам’яті. Саме того дня, опрацьовуючи справу мого батька, я дізнався про перший йому вирок, винесений Колегією ОДПУ київської прокуратури 8 липня 1929 року, — десять літ заслання в концта-

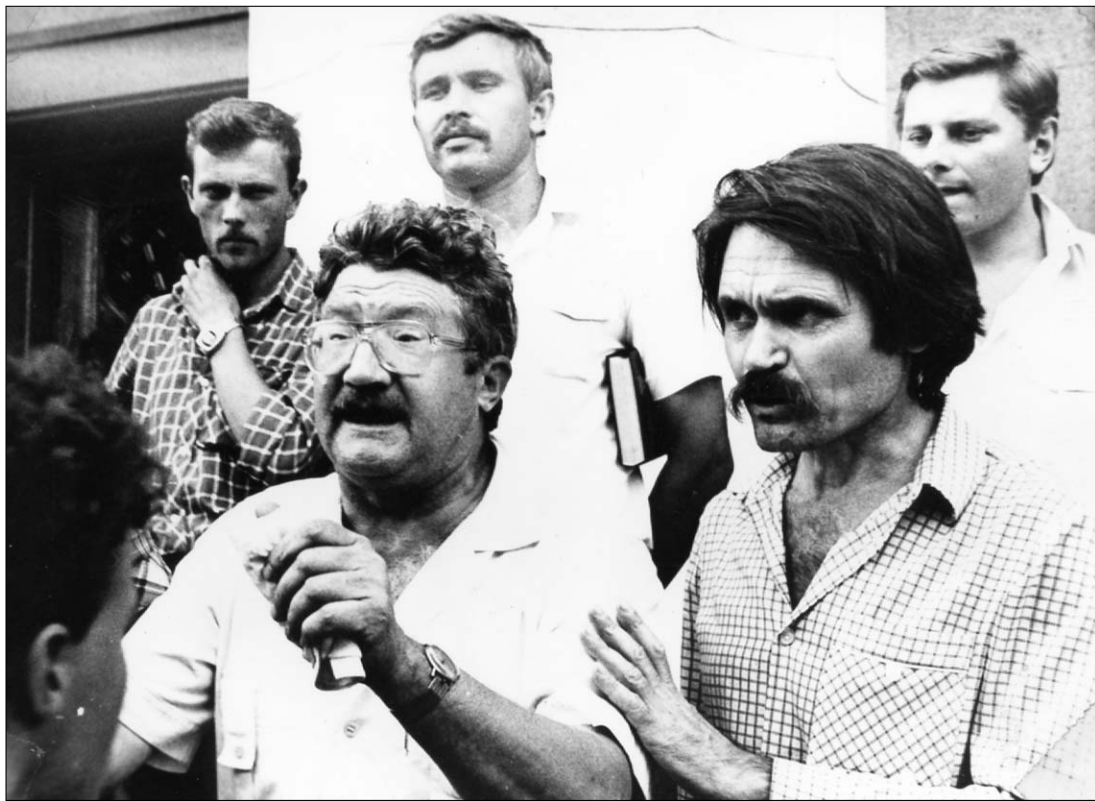
лях, увібравши і їхню світлу енергетику, не розпорошену у Вічності, і чорний трагізм чужих життів. А як інакше! “Інакше, — переконаний Микола Федосійович, — навіть братися за перо, якщо серце не переповнене любов’ю до героя”.

Завдяки Оксані Петрусенко, її незрівнянному голосу, почутому в далекому дитинстві з детекторного приймача сусідської хати, назавжди у його серце увійшов чарівний світ музики і неперевершеного вокалу. Згодом мама, тяжко працюючи на колгоспні трудовні, таки збере гроші й зробить неоціненний подарунок синові —

колгоспницю, перед творчістю якої свого часу у шанобі схилявся сам Пікассо. Усе те увійшло до книжок “Я буду художником!”, “Катерина Білокур очима сучасників”, “Квіти мої, діти”. Можна сказати з цілковитим правом, що книжки Миколи Кагарлицького — це книжки завдовжки в життя. Життя, осяяне творчістю, любов’ю.

Сьогодні Микола Федосійович бідається, що тяжка хвороба не дає реалізувати творчі задуми, зокрема книжку спогадів про родину, про тяжку українську історію з промовистою назвою “Україно,

Народжений на Святвечір

Ось такий він, невгамовний Кагарлицький (фото із сімейного альбому)

бори. І в цій же справі, в окремому конверті, побачив маленьке батькове фото, відзняте в часи перших допитів. Воно мене приголомшило — на мене дивився не батько — я, його копія в 32-річному віці”.

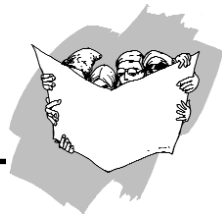
Ось так і жив одразу за двох — за себе і батька, не марнуючи ні хвилини життя, одержимо, до самозабуття трудячись на розбудові української культури. Багато років Микола Федосійович крок за кроком відстежував творчість таких знакових постатей, як Оксана Петрусенко, Михайло Донець, Катерина Білокур. Він зріднився з ними, аж ніби розчинившись у їхніх до-

детекторний приймач, який відкрив спраглому серцю дивовижний світ української пісні у виконанні Михайла Гришка, Івана Козловського, Бориса Гмирі, Івана Паторжинського, Володимира Нечаєва... Як і найкращих зразків класичної музики. Наполеглива багаторічна дослідницька праця над життям і творчістю Оксани Петрусенко з роками увінчалася безцінним виданням про легендарну співачку. Потім — “Михайло Донець. Спогади, листи, матеріали”. Паралельно їздив, шукав листи, записував спомини сучасників про Катерину Білокур — просту селянку-

батьку, в нас одна. Сповідь сина”. Після брутального побиття змовіцями 29 липня 1989 року біля Верховної Ради він, якому завше до всього було діло, став на захист протестуючої студентської молоді, розправою над якою керував генерал МВС Бердов. Тоді Микола Федосійович сам потрапив під змовіське “частування”. Жорстоке побиття (три зламані ребра, забиття нирок) назавше забрало здоров’я колись дужого, енергійного чоловіка. Нині тяжка хвороба нирок прикувала його до лікарняного ліжка. Годі казати, яке воно, те лікування, за нинішньої пенсії. Як і те, що справедливості у цій історії, особливо за сучасної влади, годі чекати. Та, здається, гірке розчарування добою та суспільною інертністю, як і вражена гідність та непритлумлена образа, для митця, який вірою і правдою служив розбудові духовної України, нині ще страшніші, ніж фізична недуга. Адже він, покликаний у цей світ на Святвечір, завжди був виразником української справжності, духовності, невіддільної інтелігентності, яку моралі споживацтва ніколи не збагнуть, адже він завжди намагався зробити цей світ на крихту кращим, світлішим, добрішим...

Тож дай Боже, Вам, Миколо Федосійовичу, сил для такого нелегкого духовного і фізичного протистояння. Ми віримо у Вас — людину, яка колись сповідь Бетховена поклала в основу свого життєвого і творчого кредо: “Я візьму долю за карк. Я не дам їй звитязити над собою. Від темряви до світла, через боротьбу до перемоги”.

«Після всіх моїх доріг, всіх моїх хвороб, у свої 81 я ще звучу!»

Анна РАЩЕНКО
Фото Валерія ПОПОВА
Прес-центр Інституту філології

В Інституті філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка відбулася зустріч із диктором Національної радіокомпанії України Петром Бойком.

В Актівій залі Жовтого корпусу людно. Старшокурсники із захватом розповідають молодшим про свої враження від зустрічі з нинішнім гостем інституту ще п'ять років тому. “Він тримав абсолютну увагу величезної аудиторії дві години без перерв!” — пригадують минулу зустріч із метром українського радіомовлення викладачі. Всі застигли в очікуванні... За хвилину під гучні оплески на сцену піднявся заслужений артист України, диктор Національної радіокомпанії України, протоієрей Української Православної Церкви Петро Бойко.

“Тема, з якою я до вас прийшов — вічна, нескінченна, принадна, солодка, зваблива, манлива, але... гірка й страшна, — так подум'яно розпочав свій виступ Петро Бойко. Йдеться про одну з найболючіших проблем нашого сьогодення — проблему забрудненості української мови, її занеухання і спалювання у публічних сферах життя.

“Мова наша, коли вона була ще незайманою, не травмованою, завжди була умиротворюючою молитвою, отим ні з чим незрівняним блаженством від співу солов'я і від молитви...”

Отець Петро згадав, як він у Канаді вів службу під час поховання одного чоловіка з української громади. На цвинтарі зібралися наші земляки чотирьох поколінь, а також ті, хто з ними породичався. Перекладу служби з

української ніхто не потребував. Натомість попросили протоієрея сказати ще щось рідною мовою. “І я казав словами Володимира Сосюри: “Немов дзвенить повітря запашне...”. І пауза. І тиша. А вони слухають. Не мене — Мову. Мову!”. Саме Мова привела Петра Бойка на радіо, стала його “щастям” і “бідом”, визначила йому життєвий шлях. Вправління у мові свого часу допомогло відомому дикторові вилікувати хворобу горла, безтямна любов до неї підтримала у важкій боротьбі з майже невиліковним недугом. Водночас паплюження її завжди завдавало душі Петра Бойка найглибших ран.

“Я жив 13 років у Канаді. А коли повернувся й почув, як говорять по радіо... Я не

знав, що це робиться! Я був напівмертвий! В устах своїх, у серцях українських не вбивай-те мову, не дозволяйте нікому паплюжити її жодним звуком!”

Порівнюючи канони дикторського мистецтва у минулому й сьогоденні, Петро Бойко з гіркотою говорить про “мовне каліцтво”, яке нині панує на радіо й телебаченні. Коріння такого “лінгвістичного травматизму” диктор бачить ще в радянській школі. А саме — у недолугій техніці читання “на час”, коли ігнорується будь-яка виразність вимови на користь швидкості. Натомість “мовлене слово вимагає не лише бути почутим... треба ще його правильно зрозуміти й оцінити. І це все моментально, поки людина говорить”. Велике значення має також жест, він або щось підкреслює під час розмови, або доповнює мовленнєвий образ.

“Жива мова — це звук і почуття. Це робить те, що ти єсть Бог”.

Диктор провів для студентів майстер-клас, пояснюючи й ілюструючи, як треба говорити та чого в мовленні уникати, також пояснив, що “мистецтво живого слова” складається з трьох компонентів: звука або тонічної виразності, смислової або логічної виразності та обов'язкового емоційного наповнення. Оскільки без першого слово — “потвора для слуху”, без другого — воно “нісенітне”, без третього — “мертве”.

“Звук, який формується, має стати Людиною”.

На своєму прикладі Петро Бойко демонстрував, що якщо правильно поставити голос (він має бути грудно-черевним) і зробити його (тобто поставити у всіх діапазонах), то людина ніколи не буде втомлюватися довго говорити, а слухати її завжди буде приємно.

“Після всіх моїх доріг, всіх моїх хвороб, у свої 81 я ще звучу!”

На завершення диктор закликав усіх пам'ятати, що “мова — найяскравіший показник нашого Я, тому її треба плекати та берегти в чистоті”.

Дещо про мову і не тільки

Віра БУЛЬО,
с. Оброшин Пустомитівського р-ну
Львівської обл.

“Дух браконьєрства

й браконьєрських зграй,
куди не кинь, підстеріга чужизна,
І кам'яніє криком — не вбивай! —
в повітрі резервації — Вітчизна”.

Володимир Базилевський

Мова — неоціненний скарб народу, код нації. Відомий вислів: “Де закінчується мова, там закінчується нація”, — беззаперечна аксіома. “Недарма імперії насамперед намагаються знищити рідну мову завойованих націй. Утративши мову, асимільований народ віддає імперії свої таланти, розум і всі досягнення. Він стає погноєм для переможця” (Леся Ткач). А тому кожна нація має плекати рідну мову, пишати нею, дбати про її чистоту і багатство, бо вона свідчить про розвиток нації, її зрілість.

Прикро, коли мову забруднюють іншомовними словами (особливо коли є автентичні відповідники), тоді вона маліє, всихає, нагадуючи замулену річку. Це значною мірою стосується нашої рідної української мови, знівченої експансією російської. Через значне звуження українського інформаційного простору в українському середовищі запанував суржик. Ним розмовляють у селах Центральної і Східної України, дедалі більше він проникає і на західні терени. Українська інтелігенція, на жаль, також не стоїть на сторожі рідного слова. Русизмами рясніє розмовна мова вчителів, лікарів, державних службовців, аж до міністрів, народних депутатів (не без винятків, звичайно). Спотворену мову чуємо з екрана телевізора, ріжуть вухо мовні “шедеври” рекламних роликів, виступів народних обранців, журналістів на кшталт: “Я рахую, що він правий”, “Дозвольте подякувати Вас”, “Тепер він став краще” та багато інших. Так і хочеться закричати: “Не знущайтеся з рідної мови!”. Де ви, філологи? Рятуйте її, не мовчіть, бийте тривогу в пресі, в інших інформаційних джерелах. Створюйте курси ліквідації мовної неграмотності, чистоти спілкування. Не будьте байдужими! Чому в летаргічному сні Національна спілка письменників України, чому не скаже свого вагомого слова в галузі мовної освіти?

Сьогодні наше слово, наша мова потребують великої праці. Де-юре державна, де-факто вона перебуває в резервації, її захист перекладено на плечі самого народу, його духовних провідників, бо його владні очільники тест на порозуміння з українцями не склали. Так є, на жаль, сьогодні. А чи буде так завтра, залежить від нас!

Слухаєш іноді, як говорять із екрана телевізора росіянин російською, чи поляк польською і відчуваєш їхню повагу до рідного слова. А що ж ми? Одна з начебто найосвіченіших націй у світі, мало не кожен другий із вищою освітою. Хоча правда й те, що зрідка прориваються в радіо-телеефір і справжні мовознавці — здебільшого літератори, письменники — і тоді душа радіє: “Яка ж багата, барвиста, соковита і тепла наша мова!” І аж нічим не поступається “великому і могутньому”, бо така ж велика і могутня. “Якби ви вчилися так, як треба, то й мудрость би була своя!” — волає українська душа словами великого Тараса. Коли ми нарешті станемо гідними синами і дочками свого народу?

Іноді доводиться чути молодіжний сленг і охоплює сором, що найчастіше вживаними словами є російські примітивізми на кшталт “короче”, “типа”, “блин”... І це розмовляють студенти вишів. На зауваження не реагують. Невже не розуміють, що не личить освіченій людині так демонструвати свою зневагу і недбальство до рідної мови. Адже культура мовлення — визначальний показник культури загалом. Не всі, звичайно, такі. Є справді високоосвічені, культурні молоді люди, але вони швидше виняток. А здебільшого засмічуємо мову, засмічуємо довілля. Коли не звертаємо увагу на це, не читаємо художньої літератури, не цікавимося своєю історією, коли еталоном музики для нас стає російськомовна попса, коли нас не бентежить, що вона заполонила розважальні заходи, дискотеки, маршрутки, коли ховаємо своє безкультур'я під личиною модного, чи то пак гламурного, одягу, свято дотримуючись суто українських філософських принципів: “моя хата скраю” і “хай про це подбають інші”, запитаймо себе: “Хто ми? Чи варті ми поваги, коли зневажаємо самі себе?”

А хочемо ж бути європейцями!

Премії імені Григорія Сковороди — 20 років!

Олеся САНДИГА

У концертному залі Будинку художника НСХУ відбулися урочистості з нагоди вручення Міжнародної літературно-мистецької премії імені Григорія Сковороди. Відкривав імпрезу відомий поет і засновник цієї престижної нагороди Михайло Шевченко. Премії, яка носить ім'я великого українського філософа, поборника свободи і рівності, уже виповнилося 20 років. Із-поміж цих років були й не зовсім сприятливі фінансово. І тоді “вмерти” премії не дав політик і поет, а на той час Голова Верховної Ради України Олександр Мороз, переказавши у її фонд свою річну пенсію. Сьогодні серед лауреатів “Сковородинівки” кращі люди України, які своєю працею і творчістю кладуть на її вітар: науковці, митці, письменники, журналісти...

2011 року лауреатами Міжнародної літературно-мистецької премії ім. Г. Сковороди стали: відомий поет Андрій Дементьев (Росія) — за розвиток слов'янської теми у російській літературі; заслужений артист України,

співак Павло Дука (Рівне) — за виконання та пропаганду української авторської пісні на батьківщині й за кордоном; поет Григорій Лютий (Запоріжжя) — за роман у віршах “Мама-Марія”; композитор і співак Петро Приступов (Німеччина) — за створення і виконання високохудожнього циклу “Сад Божественних пісень” на слова Григорія Сковороди; журналіст і публіцист Микола Пуговиця — за книгу “Ніж у гумус” — на захист безплужного обробітку землі й екологічного землеробства (статті надруковані в газеті “Селянська правда”); поетеса Тамара Севернюк (Чернівці) — за поетичну публіцистику останніх років; сатирик і гуморист Віктор Семенка — за книгу “Галопом у Європу”.

Завершилася поважна імпреза чудовим концертом, у якому виступили і нинішні лауреати премії імені Г. Сковороди, і лауреати минулих років, зокрема заслужені артисти України Ольга Чубарева та Юрій Рожков, жіноче вокальне тріо “Пісенні Джерела” з Кролевецької області, вокальний квартет “Явір” та ін.

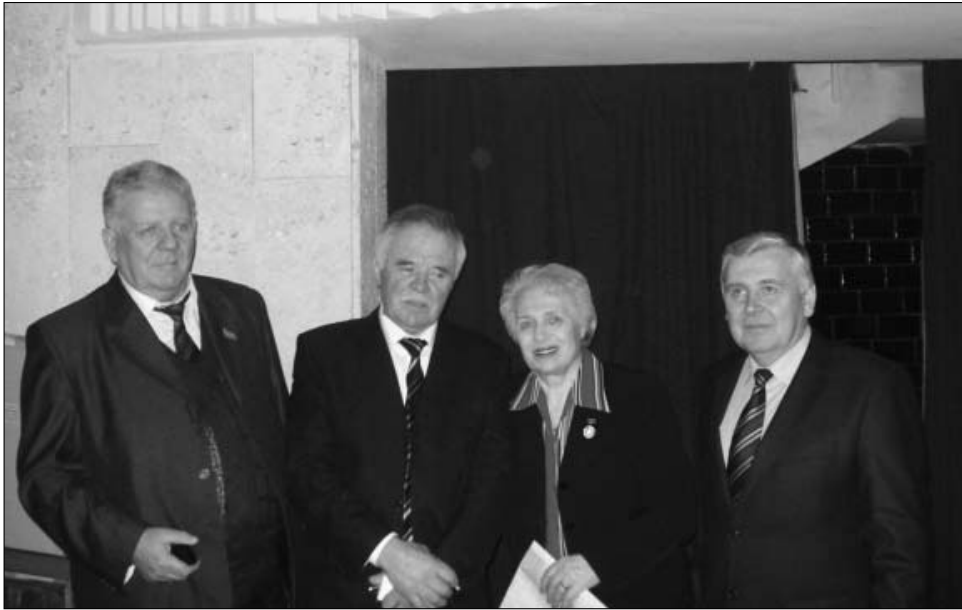
Юрій Щербак — лауреат премії «Ярославів Вал»

Роман Юрія Щербака “Час смертохристів” — найрезонансніша літературна подія 2011 року. Цей твір інспірував численні дискусії про те, що чекає Україну в майбутньому. Тому значення його виходить ще й далеко за межі суто літературної події. Це похмура пророцтво в душі відомих романів Гакслі й Орвелла — як медичний діагноз для хворого організму. Багатий досвід політичного діяча, дипломата, науковця допоміг авторові створити унікальний художньо-філософський твір, жанр якого роман-антиутопія.

Такого твору українська література ще не знала.

Важлива деталь. Рішення засновників премії — членів клубу “Ярославів Вал” про відзначення роману Ю. Щербака прийнято одноголосно.

Прес-служба клубу “Ярославів Вал”

“І так важливо, щоб аура наповнювалася позитивною енергією, повертала й утверджувала віру людини в краще майбуття”.

Усі художники — на Різдво у гості

І не лише живописці, а й графіки, скульптори, майстри декоративно-ужиткового мистецтва з усіх куточків України: з Києва, Харкова, Одеси, Львівщини, Тернополя, Донецька, Полтавщини, Черкащини... Звідусіль привезли киянам свої твори (понад півтисячі) останніх років на Всеукраїнську Різдвяну виставку, що днями відкрилася в галереї Центрального будинку художника. Це своєрідний різдвяний подарунок творців прекрасного, кожен із яких демонструє своє неповторне художнє бачення і осмислення навколишнього світу, особливе переосмислення багатих національних і мистецьких традицій.

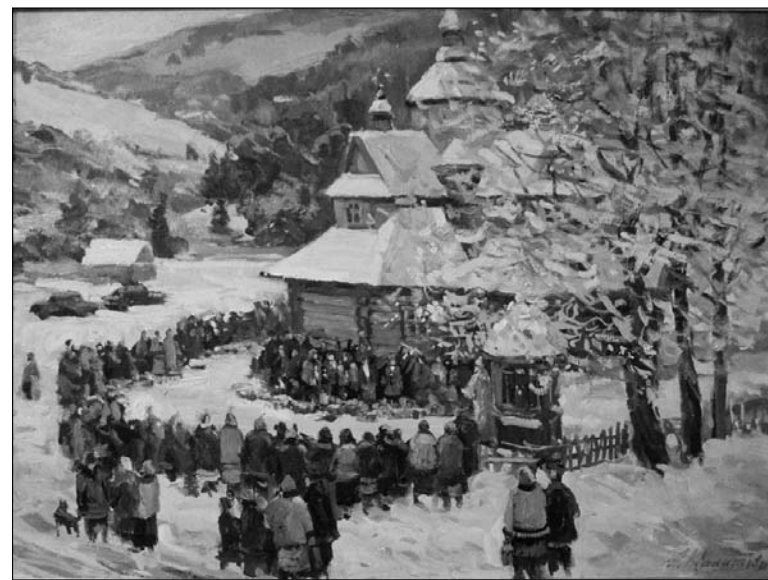
Храпкова О. С., Донецьк. “Святий Вечір — добрий вечір”

Мороз О. М., Харків. “Привезення Ікони Святої Богородиці до Шарівки”

Микола ЦИМБАЛЮК
Фото автора

Святкова виставка стала вже традиційною. Її проводять щороку у грудні-січні в одній із галерей Центрального будинку НСХУ, що на Львівській площі. Ця виставка — найбільший виставковий проект Національної спілки. Вона широко представляє розмаїття художніх стилів, тем і сюжетів. Тому не дивно, що за відвідуваністю, як стверджують її організатори, ця

Калитко А. М., Косів. “Водохрестя на Гуцульщині”

виставка надзвичайно популярна серед широких кіл шанувальників образотворчого мистецтва і престижна для самих художників.

Зрозуміло, що назва “Різдвяна” вже сама по собі визначає її тематичну спрямованість. Але на практиці вона перетворюється у надзвичайно багатобарвну картину, яку написали українські маляри, виліпили чи відлили в бронзі

скульптори, філігранно вирізьбили майстри з дерева чи виткали gobеленовою ниткою.

Прикметно, що захід має широке географічне представництво. Завдяки цьому цінителі прекрасного можуть ознайомитися з різноманітними стильовими манерами, тематичними уподобаннями, колористичними рішеннями різних за досвідом, популярністю і за віком митців. На виставці представлені твори початківців і загально визнаних художників.

Відкриваючи виставку, відомий художник Петро Зикунів зазначив, що наші митці, попри всі негаразди сьогодення, прагнуть прославити і возвеличити добро і світло. Людська душа в ці дні особливо відкрита для сприйняття позитиву. І так важливо, щоб аура наповнювалася позитивною енергією, повертала й утверджувала віру людини в краще майбуття.

Обходячи виставкові зали, де кожне полотно випромінює радість свята, глядач ніби повертається у своє дитинство: зимові пейзажі, церкви, собори, колядування, тепло батьківської родини, і в душі зринає окрилена нова радість — радість людського буття...

СЛОВО

Прогвіти

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

ПЕРЕДПЛАТА — 2012

Вартість передплати

(з доставкою і поштовими витратами):

Поштовий індекс — 30617, сторінка 68 в “Каталозі”

на 1 місяць	9 грн 37 коп.	на півроку	53 грн 37 коп.
на 3 місяці	27 грн 51 коп.	на рік	105 грн 54 коп.

Ви — зі “Словом Прогвіти”, бо це — Ваша газета!

Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Прогвіти”
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор
Любов ГОЛОТА
Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова),
Ярема ГОЯН,
Павло МОВЧАН,
Олександр ПОНОМАРІВ,
Іван ЮЩУК

Заступники головного редактора
Петро АНТОНЕНКО
279-49-47,
Євген БУКЕТ
279-39-55

Заступник головного редактора
з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел./факс)

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК

Відділ прогвітианської роботи
Надія КИР'ЯН
270-55-57

Відділ культури
Микола ЦИМБАЛЮК
279-49-47

Відділ коректури
Тетяна ЩЕРБАК
Ірина СТЕЛЬМАХ
278-63-69

Комп'ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК,
Олег БЕССЬКИЙ
278-63-69

Кореспонденти
Наталія АНТОНЮК,
Уляна ВОЛІКОВСЬКА

Черговий редактор
Петро АНТОНЕНКО

Бухгалтерія
279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
<http://slovoprosvity.org>
<http://prosvitanews.org.ua>

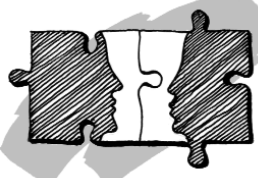
Видруковано з готових фотоформ на
комбінаті “Преса України” у середу.
Зам. № 3301201
Наклад у січні — 20 000

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.

Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.
Редакція залишає за собою право
редагування та скорочення текстів.
Редакція не завжди поділяє
погляди своїх авторів.
При використанні наших публікацій
посилання на “Слово Прогвіти”
обов'язкове.
Індекс газети
“Слово Прогвіти” — 30617

«Драконів» у парламенті немало

Петро АНТОНЕНКО

Одразу зазначимо, що слово “дракон” вжито без будь-якого негативного змісту. Та й узагалі у східній міфології дракон — доволі позитивна міфологічна істота. А сьогодні ведемо мову про народжених у роки Дракона.

Оскільки в зодіакальному циклі всього 12 років, стільки ж знаків, то неважко полічити, поділивши 450 (кількість депутатів парламенту) на 12, що у нашій Верховній Раді по кілька десятків представників будь-якого знаку: “биків”, “тигрів”, “коней”, “собак”, “котів”. Роки Дракона, це, зокрема, 1940, 1952, 1964, 1976.

Які сподівання депутати покладають на їхній 2012-й, рік Дракона? Короткі інтерв’ю-прогнози для “Слова Просвіти” від кількох депутатів-“драконів”.

Іван ЗАЄЦЬ (1952 р. н.):

— Цей рік буде багато в чому переломним у нашому політичному житті. Адже це рік чергових виборів Верховної Ради України. І в українського народу є шанс обрати справді демократичний парламент, який захищатиме національні інтереси, дбатиме про кожного громадянина.

Також це, очевидно, буде рік утвердження в нашому політикумі молодих і перспективних діячів.

У сфері економіки 2012-й буде непростим. Адже існує суперечність між взятим владою курсом на збільшення експорту і згортанням внутрішнього ринку, який існує для наших вітчизняних споживачів.

Особливістю року є й те, що це буде рік ЄВРО, чемпіонату континенту з футболу. І це непоганий привід Україні як незалежній державі показати себе Європі й світові. Перший такий могутній поштовх ми мали 20 років тому, після проголошення незалежності. Ще одним подібним моментом була Помаранчева революція. Нині ж маємо новий шанс зближення з європейською спільнотою.

Тарас ЧОРНОВІЛ (1964 р. н.):

— Я доволі скептично ставлюся до гороскопів, коли видавав газету, сам їх і писав. А взагалі Дракон — дуже потужний, сильний і гордий знак, важкий для самих його носіїв і всіх, хто живе в цей період.

Тому рік, мабуть, буде значимим, але не легким. Психологічно непростим, та врешті все має бути на краще. Може, дай Боже, не ляжемо, як мали б лягти — бо дракон вмирає стоячи!

Пригадую попередній рік Дракона, 2000-й. Для мене він був надзвичайно насиченим. Я переміг у дуже важких виборах у Львові й уперше пройшов у Верховну Раду. Звичайно, психологічно було нелегко. Не так давно загинув батько, все йшло під знаком цієї трагедії. Це був також рік убивства Георгія Гонгадзе, початку моральних акцій, якими скористалися не ті, хто їх проводив: маю на увазі акцію “Україна без Кучми”. Не хотілося б, аби такі ознаки проявилися цього нового року.

Тарас СТЕЦЬКІВ (1964 р. н.):

— У новому році всі шанси мають бути для українців, для успіху української справи. За умови консолідації, відношення взаємної довіри, спільної роботи всіх представників суспільства — політичних партій, громадянського сектору, моральних авторитетів 2012-й буде виразним і сприятливим.

Ігор РИБАКОВ (1976 р. н.):

— 2011-й рік був продуктивним, багато зроблено. Хотілося б для всіх нас, для моєї політичної команди, аби, дай Боже, новий рік був не гіршим від попереднього, щоб у нас вистачало розуму ухвалювати правильні рішення. А громадянам України побажаю здоров’я, щастя, гараздів у родинах.

Щороку — «рік Вола»...

Чимало народжених у році Дракона й серед просвітян. Крім згаданого вже Івана Зайця, це, наприклад, народний депутат України Юрій Гнаткевич (1940 р. н.). Є “дракони” й серед голів обласних об’єднань “Просвіти”. Скажімо, голова Чернігівського обласного об’єднання, редактор просвітянської газети “Сіверщина” **Василь ЧЕПУРНИЙ** (1964 р. н.). Ось як із прита-

манною йому іронією він відповів на запитання нашої газети:

— *Пане Василю, а як Ви загалом ставитеся до гороскопів?*

— Швидше негативно, особливо до модних нині східних. Адже навіть небо над Китаєм чи Японією інше, ніж над нами, над Україною, а отже, й зірки розташовані дещо по-іншому. Для нас ближчими були б європейські гороскопи — кельтів, друїдів. Хоча б тому, що вони ближчі до нашої природи, зокрема, рослинного світу.

— *Хоч прогнози — річ невдячна, які Ваші сподівання, очікування від нового року?*

— Хочеться сподіватися на краще. Але, на жаль, на очікування того кращого може й не вистачити нашого життя. Наш брат-українець такий повільний, вайлуватий, як віл, що й зміни в нас тягнуться, ніби валка чумаків із Криму, повільно-повільно.

За державу треба постояти

Іван ПАВЛІХА,
член НСПУ,
Почесний голова Калуської “Просвіти”

***

“Тримаймося!” — твоє останнє слово,
Коли в розмові слухавку кладу.
Літа забрали силу молоду,
А я, як жив, так і живу бідово.

Від України допоміч не жду:
Йй нині і самій олігархово.
Якби ж було це з нею тимчасово,
То легше пхав би уперед біду.

Я знаю, що й тебе, мій друже добрий,
Проблеми обсідають немалі
І нагинають, кляті, до землі.

А так ще хочеться йти, де обрій
Таїть манливий загадковий світ.
“Не даймося!” — кажу тобі в отвiт.

***

*Прем’єр-міністру
Миколі Азарову*

Життя не уявляю без турбот,
А Україну — без пенсіонерів.
Йй нині більше тут, ніж “до холери”,
І треба кинуть кожному щось в рот.

А є такі, що кидаєш, як в паші:
Одні з учених, другі з КДБ.
А є ще більш заслужені цабе,
І є ще найкращі із найкращих.

Пенсійний фонд формується, як фронт,
Тож податківці йдуть щодня в атаки
І щось там відбивають, небораки.

Дивлюся я на руки, на свій фонд.
Хоча уже й не дужі до лопати,
Та за Державу мусять постояти.

***

Ще щось вартую: посадив часник.
На дні прийдеши — вже якась надія.
Морози вдарять, засвистить завія,
А в мене депозит є у весни.

Нехай малі відсотки він леліє,
Та душу гріє, чесний і ясний.
Приходить грядка у зимові сні,
Немовби життерадісна подія.

І не такі страшні холодні днини,
Йй не лихо з лих, що пенсія жебрацька,
Яку й не дати можуть взагалі.

Життя так улаштовано людини,
Що має бути на майбутть “заначка”,
Тоді стоїш твердіше на землі.

***

Я цей сонет з Америки привіз.
Немає в ньому ні верби, ні вишні.
Є українці. Та, на жаль, колишні
І спогади, що часто не без сліз.

Вони так хочуть бути тут не лишні
І пробують утвердитися скрізь.
Шумить народ, мов мішаний бір-ліс.
Чи ж чути шелести вербові, ніжні?

О, так! Гостив я в українським колі.
Співав. Варениками смакував.
Та серед рідних співів, страв, забав

Не заздри в тій заокеанській долі.
І це була найбільша із утіх,
Яку я в серці зберігав, як міг.

***

*Дерев собори золоті.
Ярослав Дорошенко*

Побожно ми закохані в красу,
Яку тче осінь в нас на Прикарпатті.
Туман широкий у холодній плахті
Усе ще виколісує росу.

Немов свічки, тріщать гілки в багатті.
До них нові, відпиляні несучи.
Хай з листям творять золоту ясу
Кружляючи, як вогники крилаті.

Церковні бані сяють саявом крон,
Де кожна гілка золотом облита,
І забирають погляд мій в полон.

Заходжу в жовтень, начебто у храм,
Де треба бути з Богом сам на сам,
Де слово поетичне, як молитва.

***

Бог й Україна. Цей святий дуєт
Бринить у серці, хоч його й не чути.
Чи ж тямлять це вечірні телеблуди?
Навряд чи йшли б з багнетами вперед,

Коли б їх доля кинула під Крути.
Ще наша Незалежність, ой, — не мед!
У неї мітять тисячі торпед,
Ту Справжню Волю треба ще здобути.

І бій іде. Йй ряди бійців рідюють.
Хто встане завтра, як герої Крут?
Балакуни, що зуть себе: “Еліта”
Йй патріотично бити в груди вміють?..

Але ж ток-шоу, то не ратний труд,
Де не слова, а буде кров пролита.

***

Знов творить Шустер шум у верховітті,
Та це не означає — будь грозі.
Не на гнідих, а верхи на лозі
Стикаються політики амбітні.

Від їх “баталій” смішно вже й козі.
Слова високі, а діла коритні,
Тому й Вкраїна в поступі всесвітнім,
Неначебто з колочкою в носі.

Місця останні. Люди найбідніші
На Божій найродючішій землі.
Чому ж ми, браття, як церковні миші?

Всі знаєм відповідь. Бо не єдині.
Так в нас самих нуртують сили злі,
Що нашим недругам найлегше нині.

***

Живу в часи, коли газети пишуть,
Як бореться зі злиднями народ,
Як заглядає бізнесменам в рот,
І я себе писанням їхнім тішу.

Не лиш у мене в гаманці цейтнот,
Хтось має пенсію іще скромнішу.
Читанням преси заміняю їжу.
Взяв свіжий номер, гейби бутерброд.

Всього віддав за нього гривень кілька,
Але який різноманітний харч!
(Навчилися кулінарить журналісти).

Тут все: політика, погода, бійка,
Грабіж, кросворд, є й про футбольний матч,
Є і про те, як хочуть мера “з’їсти”.

***

Не відаю, чи правильно живу.
Двох доньок виростив. Квартиру маю.
І грядку ще не в бур’янах тримаю,
І яблука в садку своєму рву.

Коли у місті — кваплюсь до трамваю.
Коли в селі — між колосків пливу.
Коли йду в ліс — обходжу кропиву.
Коли між друзів — чарку піднімаю.

Стараюсь, щоб мені було скрізь добре.
Хіба комусь від того буде зле?
Сміється сонце, котячись за обрій,

Усміхнене, навкруг привіти шле.
Люблю себе сонцевою любов’ю,
Втішаючись і світом, і собою.

Об'єднання роз'єднаних почалося?

Новий закон про вибори народних депутатів України, за яким у жовтні 2012-го будемо обирати Верховну Раду сьомого скликання, підписаний главою держави, вступає в дію. Можливо, в нього ще вноситимуть зміни, бо у нас, на жаль, іноді “з політичної доцільності” можуть змінити закон мало не в переддень голосування. Але, схоже, три основні його новації, порівняно з попередніми виборами, визначено. Перша — змішана система виборів, тобто половину депутатського корпусу обиратимемо за списками кандидатів від партій, половину по одномандатних мажоритарних округах. Друга — відсутність як суб'єктів виборів партійних блоків, тобто балотуватимуться лише партії. Третя — підвищення для цих партій прохідного бар'єру до 5 відсотків.

Петро АНТОНЕНКО

Ці положення, особливо два останні, різко зменшують можливість потрапляння в парламент малопотужних партій. Узагалі-то, у цьому є позитив. Давно потрібно навести лад у нашому строкатому політикумі з його понад півтора сотнями партій, лівової частки яких — віртуально-диванні. Досить сказати, що сто з лишком партій ніколи не беруть участі у виборах. Державі давно треба розібратися, чи є в десятках таких партій реальні структури. Словом, може, хоч новий виборчий закон спонукатиме до нормальної, а не карикатурної багатопартійності.

Однак новий закон ставить навіть не бар'єр, а паркан при вході до парламенту для багатьох досить відомих партій, особливо якщо вони подрібнілися чи здрибніли, тому одразу ж розпочався цілком природний процес об'єднання.

Першими заквапилися ліві сили з їхнім порідлим електоратом. З інтервалом у кілька днів на з'їздах відбулося два об'єднання партій соціалістичного штибу. Кілька партій оголосили про об'єднання в одну, яку очолив Ніколаєнко, а на іншому з'їзді до соціалістичної партії з її новим старим лідером Морозом просто влилися кілька дрібніших партій. Усі ці політсили, звісно ж, гучно заявили про свою опозицію до влади. Але немає сумніву, що критикуватимуть її зліва, як недостатньо соціал-комуністичну чи недостатньо проросійську. А ще в пошуках електорату спекулюватимуть на соціальних проблемах, яких за нинішньої влади справді вистачає.

Але набагато важливіше знати, що діється в середовищі національно-демократичних, державницьких сил. І ось наприкінці року ми отримали низку серйозних позитивних сигналів.

Арсеній Яценюк, голова партії “Фронт Змін”, і В'ячеслав Кириленко, голова партії “За Україну”, оголосили про об'єднання цих сил у новій парламентській виборчій кампанії. Про що йдеться? По-перше, буде виставлено єдиний список кандидатів у депутати парламенту. Оскільки новий закон не допускає участі у виборах блоків партій, це буде список одної з них, у даному разі партії “Фронт Змін” як потужнішої. А представники партії “За Україну” йтимуть кандидатами у цьому списку, що не заборонено законом. По-друге, по мажоритарних округах будуть представлені кандидати, яких узгодили обидві

партії. Обрані від обох партій депутати в парламенті створять єдину фракцію. Більше того, лідери оголосили про подальше об'єднання двох партій в одну, правда, вже після виборів. Це буде влиття партії “За Україну” у “Фронт Змін”. Отже, виборці отримали чіткий сигнал: об'єднання почалося і триватиме.

Ще далі пішли дві набагато відоміші політичні сили. Перша — Українська народна партія, більший осколок колись потужного Народного руху України. Про другий осколок, який зберіг назву колишнього Руху, про НРУ, говорити важко, настільки він здрибнів. Партія, з якою почала об'єднання УНП — “Наша Україна”. Партія Майдану, створена одразу після Помаранчевої революції, на початку 2005 року. За задумом, до неї повинні були увійти всі партії Блоку “Наша Україна”, кандидат якого Віктор Ющенко переміг на президентських виборах, зокрема й УНП. На жаль, із цього нічого не вийшло, і “партія влади” стала об'єднанням чиновництва. А після програшу Ющенка на виборах 2010 року вона опинилася в глибокій кризі.

Процес об'єднання почався з областей. Першою стала Дніпропетровщина. Обласні організації УНП і НУ ухвалили спільну заяву, в якій задекларовано: “*Ми заявляємо про намір створити на базі наших організацій єдину політичну структуру, та про спільну діяльність усіх осередків*”.

Це давня ідея голови УНП Юрія Костенка — об'єднання партій почати знизу. Правда, було не зовсім зрозуміло, як це зробити на практиці? Виходить, що в Дніпропетровську чи Житомирі, у Лубнах чи Конотопі обласні чи районні організації певних двох або й більше партій оголошують про саморозпуск і злиття в єдину новостворену партію? В яку саме? Неіснуючу? З якою програмою, статутном, керівними органами, врешті, назвою? Якщо з назвою і структурою одної з об'єднуваних партій, то це буде вже не об'єднання, а приєднання.

Схоже, дніпропетровських нашоукраїнців і колишніх рухівців це не злякало. Ось механізм, який вони пропонують (продовжимо цитування заяви): “*У подальшому, після ухвалення партійними з'їздами рішення про об'єднання партій, ця структура буде юридично переформована в обласну організацію нової об'єднаної партії*”.

Ось тепер начебто зрозуміло: ініціатива знизу, але рішення має бути ухвалено нагорі, з'їздами

Фото Олеся Дмитренка

обох партій, а потім об'єднаним з'їздом. Далі за заявою пропонують уже в січні-лютому обрати делегатів, очевидно ж, провівши збори осередків і районні та обласні конференції, міжпартійну конференцію, а потім на об'єднаний з'їзд.

Поки що дніпропетровські організації УНП і НУ закликали негайно створити у Верховній Раді депутатське об'єднання народних депутатів від УНП і НУ. Друга пропозиція — виробити спільну позицію обох партій для переговорів з іншими національно-демократичними силами щодо висування єдиних кандидатів у мажоритарних округах.

У заяві є й звернення до всіх партій виборчого Блоку “Наша Україна—Народна Самооборона” із закликом про об'єднання в єдину партію. В заяві ще й нагадується про “наш спільний обов'язок перед виборцями”. Хто забув, нагадаємо, що нинішня строката фракція “НУ—НС” у парламенті — це фракція згаданого вже виборчого блоку НУ—НС на парламентських виборах 2007 року. У той Блок офіційно увійшли 9 партій, зокрема й УНП та НУ. І перед виборами всі 9 партій задекларували зобов'язання — після виборів об'єднатися в одну. Причому це була не просто заява, це було зафіксовано, ухвалено рішеннями кожного з 9-ти партійних з'їздів і рішенням об'єднаного з'їзду партій Блоку. Тому люди й голосували за цей Блок. Що вийшло з того зобов'язання, як партії потрахтували свій “спільний обов'язок перед виборцями” — ми всі в наступні роки побачили, і що сталося з цими розпорешеними партіями — також.

Щодо справжніх перспектив об'єднання двох названих партій, яке ініціюють дніпропетровці. Можна зрозуміти “Нашу Україну”, яка опинилася на маргінесі великої політики. А ось щодо УНП, то завжди були сумніви у її реальному прагненні до об'єднання. Тут вистачає партій-

ців, які гордо іменують себе “істинними” — рухівцями, державниками, патріотами, і не хочуть єднатися з “не дуже істинними”. Але дедалі більше в партії й тих, хто розуміє, у якій глибокій кризі опинилася УНП, що після трагічного розколу Руху 1999 року прогнала всі вибори, в яких намагалася самостійно брати участь, і парламентські, і президентські. І зараз саме життя спонукає партію до змін.

І вже коротко про ще одну обнадійливу звістку із демократичного табору. Про прагнення до об'єднання своїх партій, принаймні у веденні виборчої кампанії, заявили такі доволі популярні політики, як лідер “Громадянської позиції” Анатолій Гриценко та лідер партії “Удар” Віталій Кличко.

Що маємо на наступні парламентські вибори? Ідеться про опозицію, національно-демократичні, державницькі політичні сили. Тут основна дискусія розгорнулася ось у якій площині. Перший варіант — опозиція має йти на вибори єдиною колоною, тобто з єдиним спільним списком кандидатів. Від якої саме партії? Це може бути якась “нейтральна”, як пропонується, тобто не амбітна партія. Другий варіант — опозиція йде на вибори кількома колонами.

За всієї начебто привабливості першого варіанта він малореальний, і, на думку багатьох аналітиків, гірший для опозиції. Натомість нагадують про останні вибори 2007 року, коли БЮТ і НУ—НС усе-таки йшли двома колонами і набрали хоч і невелику, але більшість у парламенті. А враховуючи, що в нас політика надто персоніфікована і люди голосують не за партії і їхні програми, яких не читають, а за їхніх лідерів, може відбутися не додавання, а втрата голосів виборців. Простіше кажучи, серед прихильників БЮТ, точніше, на вибори йтиме вже основна партія Блоку — “Батьківщина”, є виборці, яким не хочеться голосу-

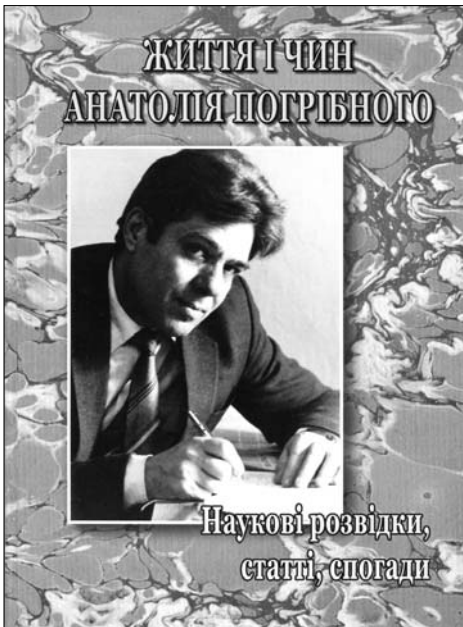
вати, наприклад, за лідера “Фронту Змін” Яценюка, і навпаки, серед “фронтменів” не всі фани Юлії Тимошенко. Перекопати людей з обох таборів, що “так треба” голосувати, буде просто.

Якщо реально, то опозиційних колон вимальовується чотири. Безсумнівно, йтимуть на вибори “Батьківщина” і “Фронт Змін”, і вони пройдуть у парламент. І мало хто сумнівається, що окремо йтиме на вибори “Свобода”. Яка ж четверта колона? Де хто вважає, що це мала б бути партія “Удар”, яка завдяки рейтингу Кличка, а ще й у разі приєднання до нього Гриценка, “на грані” проходження в парламент, навіть при бар'єрі в 5 %. Але щоб не опинитися “за гранню”? Тому-то оптимальним було б, якби до цієї колони опозиції, окрім “Удару” і “Громадянської позиції”, увійшли УНП та “Наша Україна”, особливо, якщо вони так сформулюють єдину партію. До цієї доволі потужної колони має приєднатися ще низка державницьких партій. І тут уже не треба дебатовати, хто правий, хто лівий, хто “істинний”. Бо це вже буде вихід на якусь п'яту колону. А “п'ятих колон” в Україні й так вистачає, вистачить їх і на цих виборах.

***

Справжню “демократію по-режимному” нинішня влада ще раз продемонструвала щодо політв'язня № 1 в Україні Юлії Тимошенко, людини, яка двічі очолювала Уряд держави, за яку на президентських виборах проголосувало майже 11 мільйонів громадян України. Напередодні найсвітліших для людей Новорічних і Різдвяних свят Юлію Тимошенко тасмано, похапцем, хвору повезли з Лук'янівського СІЗО Києва в харківську тюрму. Порушено правові норми, тож про яку гуманність тут можна говорити? Може, хоч така “демократія” спонукає опозицію до реальних об'єднаних дій на виборах?!

3 січня 2012 року відзначав би свій сімдесятирічний ювілей видатний український літературознавець, письменник, критик і публіцист, політичний, культурний і громадський діяч **Анатолій Григорович Погрібний**.

Невтомний дослідник і популяризатор української літературної спадщини, сучасного писемного слова та рідної мови, А. Погрібний був також активним учасником громадсько-політичного життя України, національних державотворчих процесів.

Входив до організаційних комітетів-засновників Народного руху України, Товариства української мови ім. Т. Шевченка “Просвіта”, Демократичної партії України, Конгресу української інтелігенції.

У 1990-х роках був депутатом Київської міської ради народних депутатів, кандидатом на посаду Київського міського голови від демократичних сил.

Працюючи у 1992—1994 роках на посаді **Першого заступника міністра освіти України**, багато зробив для впровадження концепції національної освіти, обстоював залучення до програм навчання і виховання

3 січня родина, просвітяни, письменники пом’янули академіка Академії наук вищої школи України, професора **Анатолія Погрібного**

кращих надбань академічної і народної педагогіки, інтелектуальних напрацювань українських мислителів і просвітителів, їхнє гармонійне поєднання з кращим досвідом освітніх систем європейського зразка.

У подальші роки давав втілення своїм педагогічним переконанням як засновник і незмінний **голова Всеукраїнського педагогічного товариства імені Григорія Вашенка**.

Академічні знання і широкий світогляд у поєднанні з неймовірною працездатністю дозволяли А. Погрібному однаково плідно працювати і **на чолі Київської організації Національної спілки письменників України** та Комісії з питань української мови, і як членові президії низки державних і громадських інституцій, серед яких Рада з питань мовної політики при Президентові України, Національної ради Конгресу української інтелігенції та Української

всесвітньої координаційної ради, і на посаді радника прем’єр-міністра України з гуманітарних питань. Майже чотири десятиліття професор Погрібний присвятив викладацькій діяльності в **Інституті журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка**, зокрема на чолі кафедри історії літератури й журналістики. Упродовж десяти років

Фото Олеса Дмитренка

на національному радіо **вів популярну публіцистичну передачу “Якби ми вчилися так, як треба”**, де розкривав найбільш актуальні суспільні проблеми, палко й послідовно виступав на захист української мови.

А. Погрібний **багато зробив у літературній критиці**, що засвідчили його фундаментальні монографії про Бориса Грінченка, Олеса Гончара, Якова Щоголева... **З-під пера письменника з’явилися на світ тисячі статей і десятки книг**, зокрема: “Криниці, яким

не зміліти”, “Якби ми вчилися так, як треба”, “Розмови про наболіле”, “Класики не зовсім за підручником”, “По зачарованому колу століть”, “Світовий мовний досвід та українські реалії”, “Поклик дужого чину”.

2007-го, останнього в житті А. Погрібного, року вийшли друком дві його чи не найвагоміші праці: публіцистична — “Захочеш і будеш” та літературознавчо-хрестоматійна — “Літературні явища і з’яви”.

Анатолій Погрібний **був лауреатом низки високих державних відзнак, а також національних премій**, зокрема імені Білецького, Огієнка, Багряного, Грінченка, **Національної премії України ім. Т. Шевченка**. З 1989 року входив до Центрального правління Всеукраїнського товариства “Просвіта” імені Тараса Шевченка.

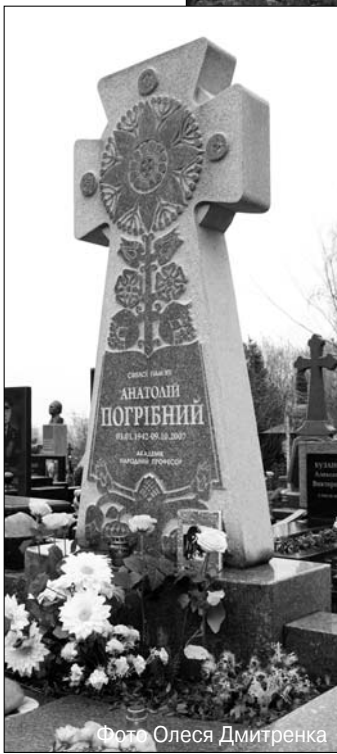

Фото Олеса Дмитренка

Любов ГОЛОТА

1999 рік. Зимовою дорогою на Чернігів — їдемо до чернігівських просвітан на збори. Поля під снігом, іній на деревах. Ошатні домочки з рівними стовпцями димів над димарями. Погрібний і я дивимося в один бік — праворуч, за вікнами авто, самодільний сільський базарчик, розрахований на нас, подорожніх: відра з морквою, картоплею, яблуками, товар дбайливо прикритий мішковиною, але якось так... грайливо, аби з-під накриття стирчала морквина, визирало червоне яблуко чи огрядна картоплина. У якоїсь із жінок на плечах вінок цибулі, в іншої — часниковий. Анатолій Григорович повертається впівкорпуса до мене (від сидить попереду, біля водія), я теж дивлюся на нього і в одну мить, звук у звук, ми декламуємо: “Люблю чернігівську дорогу”... (вірш Ліни Костенко) і сміємося. Сміємося від того, що водночас нам спали на думку однакові рядки, і сама поезія — наче пароль нашого спорідненого настрою; радіємо — якийсь неочікувано дитячий, різдвяний настрій охоплює душу, приголублену незбродженими снігами, розвеселену білою дорогою під колесами.

— От бачите, Любо, яка моя батьківщина: зараз буде поворот на Мочалище. Приїжджайте з Павлом на беззоровий сік! Що б не було, а до своїх беріз я завжди вивираюся з Києва... На пару днів!

Я мовчки киваю — приїдемо, мовляв, але...

— До соку ще далеко, — кажу. — Розкажіть краще, як ви там у дитинстві проживали? Чи були у вас зими, щоб снігу під стріху, а мороз такий, що ходиш і не провалюєшся?

— Аякже, — Погрібний мою думку ловить одразу. — Чомусь оті дитячі зими запам’яталися назавжди! Був у мене товариш шкільний, так він довго згадував, як прийшов до мене, а я сиджу, своєму собаці рукавиці й чоботи шию. Мерзли в нього лапи від тодішніх морозів...

Шукаймо його в слові

Ми знову сміємося і змовкаємо. Я думаю про те, що ось він, сюжет із повноценного дитинства Є. Гуцала, В. Дрозда, А. Погрібного: хлопчик, який знає, що таке війна, голод і холод, шие вузачку псові. Для багатьох із нас, сільських дітей, собаки були невід’ємними друзями в зимових іграх, але в цього покоління до домашніх тварин ставлення особливе. Чи не тому, що котики й песики виживали так само важко, як і діти в напівзруйнованому війною дитинстві? Гарний, чіткий сюжет...

— Любо, не думайте, цей сюжет я вже собі залишив! Записав! — знову обертається до мене Анатолій Григорович, і його очі сміються, але якось трішки сумовито. — Дисертації, статті, лекції... Сюжети лишаю на потім, але — колись! — я обов’язково все це напишу! Обов’язково!

І починає розповідати мені про чернігівців, зокрема про українського педагога Вашенку, який був тоді його відкриттям і його справою.

Тепер, коли Анатолія Григоровича вже немає, часто думаю про його обов’язкову присутність у багатьох сюжетах мого життя. Дзвонить телефон пізенько увечері. Так міг подзвонити Анатолій Григорович: — Любо, ви дивилися новини? Цього залишати не можна! Я накидаю свій проект заяви, ви пишете свій — після лекцій забіжу, узгодимо. Головне, щоб встигло в номер!

Встигали. Багато хто встигав завдяки йому, з ним, через нього. І завжди це було доречно. Взагалі, Анатолій Григорович був дуже доречною людиною. Це крім того, що талановитою, обдарованою, чіткою, винахідливою. Доречний чоловік — чи то в Спільні письменників, чи на університетській кафедрі, чи в міністерському кріслі. Всюди він був переконливий, природний. “Людина на своєму місці” — це про нього.

Познайомилися ми з Анатолієм Григоровичем давно, у вісімдесятих минулого сторіччя. А спілкуватися почали з 1988 року, після запису телепередачі про Олеса Гончара в музеї Лесі Українки. Тоді ми поговорили про новелу “Летять усміхнені птахи”. Йшли вулицею Саксаганського, цитували з пам’яті Гончареву новелу, нашу балачку різали трамвайні дзвінки, але нам було цікаво. Погрібний поглядав на мене, як на студентку, яка хоче отримати п’ятірку в нього на іспиті, а я боялася, — чи не заговорить мій поважний співрозмовник мовою університетського підручника з літературознавства. Обійшлося. Ми обоє по-людськи говорили про літературу. Нам було цікаво. Дякувати Богу, такі розмови відбувалися не раз.

Він був цікавим. Тобто: його було цікаво слухати, спостерігати за ним, сперечатися, визнавати, що його слово переконливіше, точніше. А ще його цікавило все: яку книжку ти читаєш, що думаєш з того чи іншого приводу, якими справами живеш. Словом, він був цікавим до життя і життя гаряче цікавилося ним, підкидаючи до його долонь гарячі крем’яшки зі свого жаровища.

...Складаючи пазли власного київського життя, раптом зауважую, як багато з них мічено присутністю Погрібного. Візьму до рук кілька з них. Ось перші перебудовні вибори — в Київраду, здається. Серед кандидатів чимало письменників. У Спільні навіть якісь збори з цього приводу відбуваються. Погрібний — серед кандидатів. Навколо нього одразу роється група підтримки. У нього вірили, йому довіряли. Хто міг, ішов із ним до кінця. У кого сил не вистачало — він не докоряв. Не було в ньому ні в’їдливості, ні пихатості. Уже й тоді, коли його впізнавали на вулицях — хто в

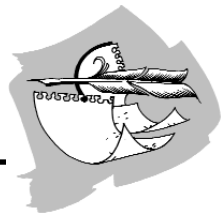
лице, а хто по голосу — ніколи не дивився поверх людських голів. Дивився в очі. І що особливо прикметно — дивився *живими* очима. Зацікавленим поглядом. Дивився, бачучи.

Анатолій Григорович Погрібний мав добрий слух не лише на слово, а й на ідею, ініціативу, завжди їх радо підхоплював. Якщо йому це було близьке, включався в справу з півоберта і працював на повну силу.

Він був легким — коли йшов, то високо тримав голову, його зграбна постать зберігала оту хлоп’ячу летючість, з якою дівчата збігають із гори, широко розвівши руки — наче обіймають цілий світ. І так само легко біжать на гору, аби ще й ще продовжувати політ...

Як вам літається, Анатолію Григоровичу? Ваша дружина пані Галина розповідала, що на Вашій могилі її завжди зустрічає пташок. Бачили й ми, як над Вашим козацьким хрестом — пролетів-проквилів сокіл, подаючи знак нам, хто ще тут, на землі, під Вашим і нашим українським небом. Це добре, що небо віддане таким людям, як Ви, Анатолію Григоровичу... Але ж як ми без Вас посиротіли! Як не вистачає Вашого голосу, Вашої присутності, Вашого вміння припинити чвари і розбрат, спрямувати і розмову, і справу в ділове русло, першим заговорити про те, що дійде до розумних наших голів тільки згодом...

Ішло це вміння від великої людяності. Анатолій Григорович Погрібний був відданим сином. Батьком. Чоловіком. Родиною людиною. Любов до України в ньому починалася з родини. Така, здавалося б, хрестоматійна істина, але нині вона багатьом не під силу: за огроном справ не бачать дитячої і старечої сльози. І якщо, за Гайдеггером, “мова — наш дім буття”, то для Погрібного вона таки й була буттям — безвічним, безберегим, плодоносячим, дітородящим... Цей дім він обрав собі назавжди. Шукаймо його в слові.

VII

У Ботанічному саду на Траутфетеровій гірці
зранку узимку, коли мороз, видно вогні Батієвої,
ти опускаєшся слизьким асфальтом у молодому віці,
а на гілці сніг лежить дореволюційного Києва;

ти на гірку виходиш, приглядаєшся до Либідської,
зір опускаєш на майданчик місцевого Стоунхенджа
і на довгі десять років огортаєш душу зимою,
з ризиком не дожити, і за вогнями стежиш...

бачиш людей, що вгору йдуть лесями українками,
сизифо-жінками, з камерами, й між зупинками
знімають Траутфетерову гірку з бевзем на верхотурі,

яким ти не є, але станеш з такими розминками:
собор Володимирський за потилицею в кріпатурі
розмислу про непоєднуваність служіння Богу з умовами
ринку.

VIII

Сонячний годинник застиг на секунді,
коли ми зайшли в незнайомий двір
і ти прочитала sextia mundi —
якусь нісенітницю, що була паролем. “Звір

годинника!” — ти сказала. І я звірив. По суті,
це був час, в який жив Шекспір,
ми зачинили двері залізнокуті
і пішли до скверу, де, аки звір

лютий, лев під руками Самсона пащу
роззявляв, і ти щось казала про силу пропащу,
потім зайшли ми на ринок і в тир

заведений, але, зведений на нінашо
в приціл, що застиг в очок числі й магії цифр.
Все збігалось, але ти сказала, що це на краще.

IX

Крізь мак мого серця промінь від мінарета,
давня гурзуфська легенда в будиночку під черепицею
з Гіреєвими газелями, з булатом Джанмухамеда,
з чайкою понад морем і над горою зигзицею,

з ім’ям поетки Ахматової давня гурзуфська легенда
про те, чим татарська шабля пов’язана із Горенками,
голос — під стромовину народу, що був поетом
і воїном одночасно, як генерал Григоренко.

Руйновища під Мангупом, стежки до Ескі-Кермену,
і кров з корогів та ж сама, одні й ті ж самі знамена
між Портою і Росією, підпертою Візантією,

з династіями давнішими, з надгробками на могилах
і з молитвами вечірніми і вранішніми витіями,
з ім’ям твоїм із шипшини, з ім’ям твоїм із кизилу.

II

Я пам’ятаю усіх їх іще молодими,
а тепер їх нема або вони геть зістарились,
і не помудрішали, не погарнішали під липами тими
і тополями, де ми дітьми ще бавились,

і вони, мов хвиля морська, зайшли на берег і висохли,
вже й друга, і третя хвилі накочувались,
а вони сьогодні наснилися молодими ще, з рисами
віку, що тільки-но розвиднявся над пагорбами й урочищами.

Вони були вчителями, я слухав їхні уроки,
і час минав непомітно, і хвиля була нівроку,
і ось вони тінями стали, і ми помінялись ролями

Юрій БУРЯК

Коло навколо

до того ще з учителями далеких летейських літ.
І ось крізь розриви хмарні летять вони над полями
в чужий і незрозумілий, розіп’ятий з нами світ.

LXIX

“На кожен кивок панського пальця
ми готові плювати у свою історію”:
плюють кулями — в Ребета, Петлюру і Коновальця,
замість спадщини вивчають лету куль траєкторію.

Нас навчають чужинці в храмах славити їхню глорію
і за їхньою бородою нам не видно в пушку рильця,
а воно таки є, воно вписане вже в історію
з антуражем вражого канчука і барильця.

Запитати б про це в батька історії Геродота,
чому топче її сарана і сволота,
як обломати панського пальця

і не плювати в свою криницю —
в тих же Мазепу чи Коновальця,
попе московський, святійший Кирилицю?

XCVII

Йдучи по Гончара вночі,
Почуєш раптом голоси:
Злет меси — в позахмарні небеси,
Вночі по Гончара йдучи,

Почуєш звук, як облучі
Впадуть залізні, де Століпін
Помер од кулі, де злітає Либідь
Крильми джерел перелітає чи,

Навпаки, заточується в леті.
Де Либідь уподібнюється Леті.
Гончарна глина, вал, а на валу

Гелікоптер Сікорського стоїть,
У Штейнгеля сьогодні на балу
Була котрась, яка спинила мить.

XCIX

Служили Сатані, а нині служникам в сутанах,
агентам Похоронного Бюро;
агентка в капелюшку із султаном
стоїть над домовиною, перо

вітрець розгойдує, і бездоганно
над мертвим “честь по честі” з паперо-
вих вкритих воском служниками
Гранд-Опера із опером з УГРО,

із паперових квітів зі стрічками,
зворушливо покритими значками
шифрованих диявольських письмен

небіжчик закодований, навіки...
Зненацька з-за надгробку виник мен,
агентка зойкнула, а мрець підняв повіки.

CVIII

Споглядаючи блиск і сяйво осінніх грибів,
цинобро-червоні квіти і зимородкового кольору стебла,
думай про тіні рабів,
виснажені тіла і сухі ребра.

Гуляючи дібровами серед червоних дубів,
тюльпанових дерев та іншого ретродендро,
думай про тіні рабів,
виснажені тіла і сухі ребра.

Парки нуворишів і концентраки —
певні контрасти і певні знаки.
Краса і потворність існують поряд,

блиск і сяйво осінніх грибів
з однаковим успіхом відбиваються в зорях
і в очах безправних рабів.

CXII. Колись у Дніпропетровську

Сиропниці та будочки з фанери,
з гаркавинкою мова продавщиць,

за вивісками Рейни й Рупанери,
в готельчиках й розплідниках блощиць

Озерка, тут серванти й шифоньєри
витягують на божий світ з крамниць,
букіністичні перси і шумери
і гетто біля “Тисячі дрібниць”:

на місто все — одна-єдина школа,
де українська мова не крамола.
Уже не пахне — тхне! — російський дух,

однак здебільша так собі, мішпуха...
Бундючно розквітає тут мішущ
і в моду входять порно і чорнуха.

CXVII

Явилось якесь божество, кажан з головою людини
у Дрюківці, неподалік Царичанки і Китайгорода,
а ми вночі з В. Є. на зупинці чекали машини
після орільських днів з гойдалкою над водою.

Стан повторився вночі через 10 років: на біленій хаті драбина,
стіжки і туман загадковий — білий у темряві,
звірина свійська немов здичавіла, а дика, навпаки, до людини
ближчала, і дичка в кожному дворі — як містичне дерево —

шелестіла мовою давньою між сарматських могил,
і була така в ньому туга і мудрість, що не ставало сил
дивитися в небо нічне, слухати мови всього живого,

спостерігати за вогненними цятками, що зигзагоподібно
пересувались над загадковим туманом і кажаном з голо-
вою людською, і з усім, що тоді розкрилося подивугідно.

CXVIII

Безсмертя лелек, черепах. Мені зрозуміла,
як шифр у замку на воротах, механіка сфер небесних,
як розписи приорільські, мальви на скринях, місяць на вилах —
все, окрім повідомлень з ланів тодішньої преси,

придуманих для сліпих метеликів-одноденко, не те черепахи
і лелеки,
черепахи, що лежать на мореному дубі на міліні, чи птахи ці
з надточними приладами у голівках дзьобатих, подеку-
ди людиноподібні, мудрі лелеки-великокрильці,

через тисячоліття польотів над морями й мурахами, нами,
до яких вони тільки іноді наближаються, щоб роздивитись,
благословити таємниці життя, розгорнутись полотнами,

і прилетіти через тисячоліття — поглянути, що з того вийде.
Вони не вмирають, вони перевтілюються у себе самих, молодших,
і що довше триває безсмертя їхнє, то вічність наша коротша.

CXXX. “Хрещатий яр”

Був розписаний майстром “Хрещатий Яр”,
телефони інфарктні, дзвінки в парткомах,
галерея портретів од Плаксія
рейвах зчинила в головах совкових,

і луна сколихнула і весь, і град,
партфункціонери лежали в комах,
і з комах у погонах налетів наряд,
і когось прихлопнули у досє за промах.

Завалився стінопис, скінчилась меса,
і дударики вийшли, сурмачі прогреса,
і пішли барабанити по Хрещатому;

за шаматою йшли продавці і зодчі,
кумачем розмахуючи, мов шматою...
як сьогодні з Тобою корогвами, Отче!

CCCXII

Слухаючи вас, улюбені друзі, віддав багато я б,
щоб побачити Курбаса, що працює на якійсь річці
за перевізника, ударником на тій п’ятирічці
1937 року весь український етап

з нашими поетами, вченими, з вашими навіже-
ними вертухаями на соловецько-
ловецьких, ваші вожді-опецьки
гуєві, трупи, загорнуті в політилен

кондомний, сморід своїх імперій,
чекання нових панспермій —
змести цю плісняву як непотріб...

український етап 1937 року —
зустріч на кордоні. Втеча — о котрій?
З перевізником Курбасом на тому боці Орку.

СССХІІІ

Ця чудова риба, дідівський карась,
має округле тіло, плавники червоні,
вони ще лишилися в заборонній зоні
орільських пущ, сіл запушених, де котрась

шука водиться в куширах,
а дідівський карась ендемний каже їй зась,
хоч би як там щупак шниряв,
не про нього цар орільського дна — золотий карась;

він як місяць уповні пливе у плавні,
у заплави і чорторії давні,
де кубло черепах, що його бережуть,

цар всіх раків орільських, де потопельник,
зачарований карасем, дивиться за межу
ірреального — в черепах зоря днів смертельних.

СССХСІІ

Приборкання Дніпра — повторення потопу,
Ось велетенська хвиля підігала дім,
На гребені — повітка, хлів, за цим
Руйнація себе і хронотопу.

Тут не за себе мерли — за Європу.
Я пам’ятаю острів той — малим
Я був на ньому, рай, розвіявся дим —
І ось розплата за кондову спробу

Підправити Господні помилки.
Нові грядуть потопа і валки.
Нове руйнує не лише ландшафти

І вторгнення в долини мас річкових
Ворушити жах, та не дає зважати
На першосутність і на гнів Єгови.

СДХІІІ Стародруки

По триста, по чотириста їм літ,
в телячій шкірі, тиснення в дві фарби,
шляхами битими везли селянські гарби
ще свіжі наклади, ще пахне шриффт

друкарським варивом, руками друкарів,
у буквицях усі принади флори,
з Мелетієм, Петром їх супроводять вгору
попід склепіння храмів, там, де спів,

злетівши з вуст і хорів до висот
Господніх, шлях із гарбами верстає,
двори заїжджі в яслах, серед стаєнь,

в очерети впливаючи й осот
скитів у пущах, до нічних відправ
і вранішніх славинь дарам Господнім*

* в усі часи негоди, в непогодні часи безправ’я й потоптання прав.

Досвід Юрія Буряка

Павло МОВЧАН

Досвід. Це те слово, яким можна схарактеризувати новий період у творчості Юрія Буряка. Досвід життєвий, досвід творчий, досвід духовний, досвід інтелектуальний... Лише набувши такого сумарного досвіду, можна виходити на такі співвідношення людини та великої історії, щоб збагнути драматизм цих диспропорцій. Здається, Юрій Буряк виробив власні методи аналізу історичних травм сучасної свідомості, травм душевних, які він не соромиться поименовувати. Тому його поезії повні несподіванок у своїй відвертості, і є, за висловлюванням Алена Бадью, процедурою істини. Цей аналіз відбувається на молекулярному, смислово-емоційному рівнях. Кожен його твір — це немов фрагмент якогось одного монументального твору, тому там так багато відсилань, так багато адресацій до різноманітних джерел: від політичних до фольклорних, від історичних до філософських... Кожен текст вкладається як певний смисловий пазл, скріплений інтонаційно, хоча поетична мова весь час ніби видихається: від голосної вибуховості до стриманого речитативу. І справжня, природна поетична мова, що є вищою формою існування мови взагалі, немов пересотворює поета. Структурні, семантичні, поетичні та концептуальні порівняння в Ю. Буряка ніколи не вмотивовувались фонетикою, тому він досягає такого високого ліризму, бо відвертий у своїх творах-сповідях, де важлива не майстерність, а правдивість почувань. Саме тому він виломлюється з профанного простору в сферу справжнього Логосу. Того Логосу, завдяки якому постав Господній світ і в якому перебувала людина безгрішна — в раю, з якого всі ми, власне, і вийшли і від якого всі віддаляємось, відокремлюємось, відступаємось, як від неастанного джерела щастя. І це чи не головна тема другого періоду творчості Ю. Буряка. Бо як на мене, то це є надсюжетом, який зшиває різноманітні фрагменти. Реальність щастя, барвистість, неповторність, щільність світу, абсурдність будь-яких розривів, розлук, агресій, конфліктів, — це все теми того високого ліризму, епічної “саговості”, що виокремлюють творчість Юрія Буряка з тієї низки поетів, які “засиропились” у власній самодостатності. Справді, він досяг тієї високої ноти ліризму, яка, за висловлюванням Й. Бродського, недосяжна в людських стосунках. “Я був і не тим, але ти була та... Оріль голуба і безсмертник, Текуча блакить і трава

злата. Вже варто за це лиш померти!” Простота висловів вражає. Честолюбство, бравада, позерство відійшли разом із молодістю. Набуто відповідного життєвого і творчого досвіду. Мудрість і душевний спокій не ховаються за штукарством. І тут справа, як казав Джуліан Барнс, “не лише в смиренні перед вічністю”, справа в іншому: “лише з віком досягаєш тієї простоти висловлювання”, яка свідчить і про набутий не лише життєвий, а й духовний досвід. “Згадаєш косаря, кошу його й мантачку, гадюку в курені, в долині дику качку, кабицю і город, і вросле в грушу бильце. Згадаєш косаря, степів залізокрильця. Як він ішов на смерть з селянською кошою, а смерть була, як твердь, — вселенською тюрмою. Його спустив Господь з небес у недорід порятувати нас, бо вмирав наш рід!” На перший погляд текст первантажений прозаїзмами, але, читаючи текст за текстом, приходиш до усвідомлення, що Ю. Буряк добре розуміє, наскільки спорідненими є слова поетичні, філософські, метафізично навантажені. Як людина, котра все життя професійно працює зі словом, він, так би мовити, відчуває його зсередини.

Новаліс, як відомо, філософію називав граматикою поезії. І не дивно, що поет вдається до певних сентенцій, до метафізичних смислових згустків, які, як зауважив М. Слабошпицький, нагадують поезію Й. Бродського. І це не дивно, адже Ю. Буряк досить майстерно переклав його твори, знайшовши відповідні творчі ресурси для надскладних ретрансляцій. Мене вражає інструментальність інтелекту Ю. Буряка, його логічна чіткість, ґрунтовна ерудованість, політична відлунність і певна розумова ошадливість. Кожен цикл віршів — це система духовних орієнтирів, де позачасовому і надситуативному та історично необумовленому відводиться чільне місце. “Ось акінак з горбів олександрійських, а це — трипільський посуд. Це — Дарій. Це — його розбите військо, у мертвий Час відкрите око, осуд в очах святих, яких за безцінь продають гешефтярі всієї України прибулим здалеку екзотики ловцям, аматорам з грошима, відомим клеркам й нації отицям”.

У цих творах присутня філософія, антропологія, історія й публіцистика. Інтелектуальний досвід поета виявляє себе в кожній складовій його таланту.

“Вже на вершечках туй дрозди співають пісень кохання до самоза... до самозабуття, вже ніч для них не ніч, і

не розплющать віч, співаючи, вслухаючись у лад мелодій, що ідуть до горлечка з небес — для множення шляхів небесних звуків крізь горла дрозденят, і чим глухіший сад і чим глупіший час, тим голосніший спів, у нітмі, в садибах давніх літ...”

Ми справді пересвідчуємось: цей текст — смисловий і образний пазл, який улягається в широкий образний контекст часу. Тому не випадково поет перемезовує силабо-тоніку з верлібром, а візуальну поезію з прозою. Створюється фантасмагорична картина світу, який дозволяє нам сприймати його з різних ракурсів. Великий поетичний простір, який досягається не лише завдяки стилістичним перемиканням з рим, метра та строфічної організації на верлібр, на прозу, дає поету небачений внутрішній простір самовисловлювання та самореалізації, виявляючи кожну похибку в доборі лексичному. Проте створюється ймови недовисловленості, варіантності тлумачення, чуттєвої розмитості, і в рамках одного тексту довільно міняються параметри теми. Здається, маємо величезне поле експерименту; насправді через певний проміжок часу, заглиблюючись у твори поета, ми помічаємо природність його інтонацій, смислову густоту, що зумовлена широтою поглядів та висотою інтелекту автора своєрідної енциклопедії сьогодення в новому-старому жанрі: поезії... Письмо його доведене до автоматизму, пластика — неймовірна, рими — найнесподіваніші... а відмова від складних метафор, до яких тяжіє сучасна молада поезія, оперування смисловими зміщеннями, часовими тектонічними зсувами, свідчать про високий ступінь майстерності, яку демонструє поет в останніх своїх книгах. Перед нами постає Поет — несподіваний, непізнаний, видатний, глибокий, самобутній, сучасний, масштаб якого співмірний визначним поетам сучасності.

На здобуття національної премії України імені Тараса Шевченка 2012 року

Комітет із Національної премії України імені Тараса Шевченка повідомляє, що на здобуття Національної премії України імені Тараса Шевченка 2012 року до Комітету надійшло 30 подань. До участі у третьому турі конкурсного відбору на здобуття найвищої Національної нагороди України, шляхом таємного голосування, Комітет допустив такі твори:

1. Буряк Юрій. Книга поезій “Коло навколо”. Представлено Всеукраїнським товариством “Просвіта” ім. Тараса Шевченка.

2. Гужва Валерій. Книги поезій “Вежа” та “Порцеляновий янгол”.

Представлено Всеукраїнським товариством “Просвіта” ім. Тараса Шевченка.

3. Дочинець Мирослав. Роман “Вічник. Сповідь на перевалі духу”.

Представлено Національною спілкою письменників України.

4. Мідянка Петро. Книга поезій “Луйтра в небо”.

Представлено Асоціацією українських письменників.

5. Проць Любов. Книга поезій “Група крові”.

Представлено Національною спілкою письменників України.

6. Рутківський Володимир. Історична трилогія для дітей “Джури” (“Джури козака Швай-

ки”, “Джури-характерники”, “Джури і підводний човен”).

Представлено Державним комітетом телебачення і радіомовлення України.

7. Щіпковський (Щипківський) Геннадій. Трилогія “Товтри” (“Круговерть”, “Директорія”, “Млин”).

Представлено Національною спілкою письменників України.

8. Кара-Васильєва Тетяна. Книга “Історія української вишивки”. Представлено Інститутом мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського Національної академії наук України.

9. Степовик Дмитро. Книга “Історія української ікони Х—XX століть”.

Представлено Відділенням літератури, мови та мистецтвознавства Національної академії наук України.

10. Тимків Богдан. Книга “Мистецтво України та діаспори: дереворізьба сакральна й ужиткова”.

Представлено Всеукраїнським товариством “Просвіта” ім. Тараса Шевченка.

11. Хай Михайло. Книга “Музично-інструментальна культура українців (фольклорна традиція)”. Представлено Національною спілкою композиторів України.

12. Степурко Віктор (композитор). Псалмодія “Монологи віків” для мішаного хору та солюючих інструментів.

Представлено Національною спілкою композиторів України.

13. Пилатюк Ігор (диригент). Концертні програми “П’ять скрипкових концертів Мирослава Скорика”, “Пам’яті Кобзаря”.

Представлено Національною спілкою композиторів України.

14. Печорний Петро (художник). Серія декоративних тарелей за мотивами творів Т. Г. Шевченка. Представлено Українським Фондом культури.

15. Криволап Анатолій (художник). Цикл живописних творів “Український мотив”. Представлено Національною спілкою художників України.

Микола ШУДРЯ,
письменник, лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка, заслужений діяч мистецтв України

Він мріяв повернутися до Гуцульського ансамблю пісні і танцю в Станіславі. Хоча професор Костянтин Пігров, родом із Ставропілля, задовго до випуску запропонував його на свою кафедру диригування Одеської консерваторії імені Антоніни Нежданової, Михайло Гринишин мав рідним краєм. А почувши в гуртожитку по радіо спів і гру своїх земляків, придбав квиток на потяг і почав збиратися в дорогу. Студенти-друзі (а це — Анастолій Авдєвський, Віктор Іконник, Андрій Гетьман, викладачі Василь Шип і Дмитро Загребський!) ледве відмовили юнака від нерозважливого вчинку.

...Пригадалися щасливі роки перебування у Львівській консерваторії. Він навчався диригувати у Павла Муравського. Заняття з вокалу проводила (ні, виспівувала!) славетна Соломія Крушельницька. Вже літня недужа жінка, вона спиралася на цівчок. Тому уроки давала вдома, по вулиці Чернишевського, 25, нині імені неперершеної співачки. Всі стіни її помешкання були у фотографіях. Ось вона — “незабутня Аїда”, “єдина Джоконда”, “найчарівніша Чіо-Чіо сан”, “приголомшлива Валькірія”, “неповторна Галька”, “ідеальна Брунгільда”, “виняткова Лорелей”, “ушавлена Батерфляй”... Якщо ти приходиш не в настрій, то навчання відкладалося. Господина сідала за рояль і, награвши собі, виконувала улюблені арії, а найчастіше українські народні пісні. Найміцніше застряла в пам’яті верховинська “Вівці мої, вівці...”. Здається, ці звуки прилинули сюди із самісіньких Карпат: сумовиті, бентежні, болісні, мов ті коломийкові наспіви, що злітали з уст гуцулів, які спускалися влітку з гір Коломийським шляхом, щоб жинувати в Обертині за дванадцятий сніп. Тоді нагоряни ночува-

ли у Гринишиних у stodолі, і часто під зорями допізна не вмовкали їхні полонинські мотиви.

Та на третьому курсі сталося лихо: енкаведистські слідці вистежили, що Михайло не написав у біографії про спортивні виступи у товаристві “Січ” і свою працю дяком у церкві села Тишківці. А це чекісти витлумачували як “чистий націоналізм”.

Гринишина позбавили права вчитися. Його викинули просто на вулицю: хоч жебрай, хоч крадь, хоч накладай на себе руки. І він у відчай подався до партійної влади. А там порадили заробити “добру рекомендацію” на громадській роботі. Тож влаштували художнім керівником Будинку культури на львівському заводі “Сільмаш”. За рік на підприємстві запрацювали гуртки, ожила клубна сцена, виник хор і оркестр. Але його з виробництва не хотіли відпустити, а коли дістав схвальну характеристику, то все одно всі шляхи до навчання були перекриті.

Довелося шукати правди аж у столиці — Києві. Та тільки не допомогла ні Президія Верховної Ради (сам легендарний Ковпак, який воював на Гуцульщині), ні Комітет у справах мистецтв, що його очолював письменник Давид Копиця. Скрізь вимагали, щоб “виправдав себе на ділі”. І Гринишина послали на Рівненщину, в занедбаний районний центр Межиріч (тепер Острозчина) “піднімати культурний рівень”. Не рік, а два випало трудитися в цьому краю. Тут хіба що існували кволі паростки народної творчості. Та Михайла не зупинили труднощі: створив художню раду, відкрив курси підвищення мистецької кваліфікації, сам влаштував заняття і залучав фахівців з області. Про Межирічські успіхи заговорила преса, особливо відзначали газети зрушення в хоровій і театральній діяльності (до речі, вистави проходили в декораціях, мальованих самим Гринишином).

А коли справа торкнулася характеристики, то і розмовляти не

З піснею в душі

До 90-ліття народного артиста України Михайла Гринишина

захотіли: хіба можна розлучатися з таким умільцем? Тільки Михайло переконав місцеве керівництво: мовляв, здобуду вищу освіту — і чекайте в гості! Бодай мало йняли віри, а все-таки дали волю.

Їхати до Львова не зважився: там буде, висловлюючись музичною термінологією, бекар, тобто поставлять шлагбаум. Києва так само побоювався. Чи не податися, в крайньому випадку, на Одесу: там його зовсім не знають... І ректор консерваторії, Серафим Орфеев, порадив попередньо поспілкуватися з Костянтином Пігровим — професором, диригентом, керівником студентського хору. Вийшла щира розмова. Обидва, як з’ясувалося, пов’язані з духовною музикою: і викладач свого часу працював із півною капелю в церкві.

З Михайлом Гринишином познайомила приймальна комісія — і він без іспитів став третьокурсником — із гуртожитком і стипендією. Від радощів піднісся на десяте небо. Встиг заприятелювати з хлопцями, скупався в морі. Все нібито було гаразд. Та зненацька його терміново викликають у ректорський кабінет. Відчує щось недобре. І справді, КДБ натрапило на слід свого “підопічного”. Тож ректор змушений був сказати: “На жаль, ми не можемо вас узяти...”.

Коло, як кажуть, замкнулося. Світила хіба що домівка. Та по путі в Обертин Михайло, про всяк випадок, завітав до обласної філармонії, щоб поговорити з її директором, своїм приятелем із сусіднього села Гончарева — Павлом Барчуком. Той пообіцяв порадитися з “відповідними людьми”. Може, щось і вийде із працевлаштуванням. І, яке щастя, Гринишина зараховують солістом Гуцульського ансамблю. Баритон співака віднині лунає на сцені й на концертних майданчиках, під час репетицій і в гастрольних подорожах. Його спів всюди зачаровує зал. Бурхливими оплесками зустріла артиста й Москва. В ті дні столиця прощалася з “вождем всього людства” — тираном Йосифом Сталіним. Навчався в Москві. А з приходом до державного керма Микити Хрущова почалася політична відлига... Гуцулі першими відвідали кремлівський музей.

Настала якась нібито полегша. І Михайло Гринишин надіслав телеграму-запит до Одеської консерваторії. На неї відповів сам ректор: “В кінці серпня ми вас чекаємо”.

...Відтоді спливали роки напруженої праці під орудою професора Пігрова. “Михайло Петрович”, як його завжди величав маестро, став художнім керівником Івано-Франківської філармонії, а коли вивільнилась посада в Гуцульському ансамблі — й другим диригентом у ньому. Відразу цілком поринув у збирання і записи фольклору карпатців, опрацьовував народні пісні для сценічного втілення, почав сам складати хорові твори. До репертуару ансамблю потрапили і його власні перлини: “Ой зелена полонина”, “Карпатський гомін”, “Полонинко-гордовинко” й інші.

Коли ж очільник Гуцульського ансамблю, учень Миколи Колеси, Володимир Пашенко цілком перейшов на педагогічну ниву, його місце заступив М. П. Гринишин. Тоді ж він і став художнім керівником і головним диригентом ансамблю пісні і танцю.

Хотілося чимось виокремитись з-поміж інших творчих колективів і Михайло Петрович згадав свою навчительку Соломію Крушельницьку з її шемливою піснею “Вівці мої, вівці...”. Їй були притаманні задушевність і затаєна мрійливість. А взагалі гуцульська пісенність ґрунтується на швидких ритмах коломийки. Композиторів ж подобається широкий, протяжний спів, він задунав переосмислити, урізноманітнити рух цієї дивовижної пісні.

Якось його перевесник Павло Барчук ознайомив зі своїм виконанням цієї пісні, але її мелодія не сходилась із уже почутими. Натхненний спів заправ у самісіньку душу... Ходив, мугикав, шукав свого звучання. І раптом у нього “виспівується” якийсь незнайомий музичний мотив, мов би по-іншому ожили перші рядки:

*Вівці мої, вівці,
Вівці та барани,
Хто ж вас буде пасти,
Як мене не стане?*

І раптом вибухає, наче приспів, оте карпатське “ду-ду-ду” і повтор останніх слів... Здається, горами пливе лунка хвиля, лине, переливається. І серце захоплюється від солодкої снаги.

Але мелодія, навіяна уявою, потрібна для хорового звучання. Перший куплет, запозичений у Соломі Крушельницької, — ніжний, тривожний, сповнений теплого почуття, а з отим “ду-ду-ду” наче викликає продовження. “Барани” геніальної співачки не зовсім пасують для сценічного потрактування; краще, мабуть, їх замінити на “отари”. Вдома, на вулиці Радянській, 163 (тепер Незалежності), композитор уявив, як вівчар залишає овець на пасовиську, а сам простує до чорнобрової Ксені:

*Гей, пасти́ться вівці,
Де високі гори,
Я піду до Ксені,
Де чорні́ брови.*

Тут ще відсутнє завершення картини. Її треба чимось доповнити. І Михайло Петрович зустрічається з молодим поетом Миколою Кубиком. Удвох вони знаходять кінцівку:

*Сама Ксеня вийшла,
Файна моя чічка,
Просидів я з нею
До темної нічки.*

Композитор ще довго працював над нею; шліфував, як мовиться, кожну ноту в себе за робочим столом. Лише після удосконалення партитури приніс пісню до ансамблю. Мовчки записав її крейдою на дошці. Хористи відразу вдалися до нього з розпитами: “Звідки така файна?”. Не відповів. Хай заспівають хором, тоді можна і признатися.

Вивчили від початку і до кінця. Дещо мусив підправляти в роботі. Зазвучало якнайкраще. Але потрібен був заспівувач. Не з таким уже яскравим голосом, але щоб проникся вітрами і пахоша-

ми Карпат, збагнув, що для нього овечі отари. Соліст не був із місцевих, тому після двох репетицій спало на думку прослухати ще кількох тенорів. Співає перший — не виходить, другий — невдало, третій — щось не подобається, четвертий — ліпше, але не те, і, нарешті, п’ятий хорист — Степан Заєць, скромний хлопець, який не вважав себе якимось особливим співаком і навіть ніколи не вирізнявся серед інших. Та коли пролунав його спів, наче хвиля протекла в залі: як він перейнявся піснею, скільки в нього того відчуття і зачарування!

Всі кинулись обніматися і цілувати виконавця. Михайло і собі привітав Степана із триумфом.

...Небавом відбувся концерт на відкритому майданчику літнього театру в міському парку імені Тараса Шевченка. Видалася погідна днина. Музика, пісні, танці. Виступ ансамблю передають по радіо. В середині програми прозвучали “Вівці...”. Присутні вигуками схвалення і оплесками вітали хор. Сам автор розгубився. Пісню довелося повторити “на біс”. До сцени рушили ті, що відпочивали в парку. Знову, як мовлять гуцули, гвалт... Що ж, треба співати втретє.

Наступного дня пісню підходило все місто. Незабаром автор подарував свій твір львівському диригентові, своєму вчителю, художньому керівникові капели “Трембіта” Павлові Муравському і пісня з’явилася у її виконанні. Потім вона прикрасила виступи Закарпатського і Буковинського хорів. Включив її до свого репертуару і Червонопрапорний ансамбль пісні і танцю імені Александрова. З естради понесли пісню в люди Дмитро Гнатюк, Микола Кондратюк, Павло Кармалюк та інші. Цей вокальний шедевр став візитівкою Гуцульського мистецького колективу. На гастролях у Грузії, Прибалтиці, Середній Азії й на Далекому Сході слухачі неодмінно просили заспівати “Вівці мої, вівці...”.

Очолюючи з 1962 до 1970 року талановитий, самобутній колектив, з 1966-го він ще й викладав у місцевому педагогічному інституті, нині університет. За чотири роки його запросили завідувати кафедрою хорового диригування в Київському інституті культури, тепер Університеті культури і мистецтв. Михайло Петрович виплекав цілу плеяду українських майстрів хорового співу і диригування. 1995 року видатному митцеві і педагогу присвоєно найвище почесне звання “Народний артист України”. За його авторства побачили світ теоретичні дослідження “Робота хормейстера над творами а cappella”, “Як створити хор” (англійською мовою). Йому належать власні пісенники “Гей, Карпати”, “Карпатський гомін”, кілька упорядкованих репертуарних збірників “Заспів” із методичними порадами для виконавців.

А “Вівці...” мов би розчинилися у світі, стали народною піснею, без імені творця слів і музики. Хоча в душі Михайла Петровича і досі бринить незабутня, величаво-лірична, зворушлива до сліз мелодія карпатського вівчаря.

Три їхні дні

Марія ВЛАД,
письменниця,
Розтоки—Київ

У моїх Розтоках нині і добре, і зле. Добре, бо оновлюється, прогресує. У свята й вихідні до братового спортмайданчика збігаються діти й молодь, рослі, красиві, сильні хлопці. Молоді Розтоки так запально грають у футбол, волейбол, аж земля гуде. І серце радіє. Поскладають свої скутери, моцики й велосипеди коло брами та набувають фізичного розвитку замість сидіти в буфетах.

Але і в буфетах не порожньо. І там свій постійний контингент глигає алкоголь чи не щодня без міри. А то шукають Парасчиного самогону селом і заливають очі. І я собі склала вірш:

*Уже мені і пісня не співається,
Село моє оспіване співається!..*

П'ють майже всі, кого я знала здавен як порядних і непитущих. Щось із селом діється. Чому на-рід співається? До церкви йдуть на Великдень, і то багатьох нога в святиню не ступає. Всі з мобілками, всі п'ють...

А церква стоїть майже пустою. Дивовижна, дерев'яна, з давнім добре намальованим іконостасом, велика церква. Правда, їх у селі дві. Одна — у центрі села, друга — каплиця в присілку Підпасіки. Ця, центральна, збудована 1887 року на місці згорілої 185-якого року, що її село спорудило в 1763-му. І та, що згоріла, і ця, теперішня, носить ім'я Святого Архістратига Михаїла. А вже горішня каплиця зведена 1769 року на честь Козьми і Дем'яна.

Коли влітку прибуваю до рідного села, в неділю зачую клич дзвона, спішу на Службу Божу. Душа, повна звуками дитинства, рветься в святиню, де я колись усвідомила себе, маленька, дворічна, плачучи на кучерявому біленькому кептаріку під ангельські співи та небесні червоні і золоті смуги променів із високих кольорових вітражних вікон. Це проміння було спрямоване на мене, і святість охоплювала моє мале ество, освячуючи, наставляючи мою душу на добре життя. Чи було воно завше добрим, не можу хвалитися. Було багато гарного, немало й поганого. Але тільки в звуках цього дзвона, цих співів, тільки з цих хвилюючих жовто-червоних вікон душа моя очищається так, як, здається, більш ніде. Здається, що й мама, і татко, і сестри — усі живі, всі зі мною в храмі.

Може, й справді всі душі села на Службі Божій присутні. Хто може заперечити? Хто знає про ті душі?..

Та дехто й знає.

Вуйна Маріка, що сама має лагідну, мудру душу. Вона мені розказала, що чула від свого тата Михаська.

Вуйні Маріці за сімдесят, а її тато Михасько вмер, коли ще дівкою була. Він уповідав, що коли ще був парубком, приятелював зі своїм тезком Михайлом Антосюковим. А той Михайло був нічним церковним сторожем. Приходив увечір до малої сторожки і там проводив ніч. От якось і Михаська запросив:

— Поночуй зі мною, самому наскучило.

Михасько згодився. А чому б не скласти йому, молодому й нежонатому, компанію своєму сусідові?

Коли стемніло і оба Михайли щось підвечеряли та пора б вклатися по черзі спати, Антосюків і каже:

— Ти, Михаську, лягай перший, а я подижурю до опівночі, а відтак ми поміняємося.

— Та я звик пізно лягати, то ти спи, а потому вже тебе розбуджу.

— Як хочеш, я не проти, сьогодні ще зранку орали, та я знаходився за плугом, а ще мокро на городі, то ноги, як магнітом до глини тягло. Я би впав і зараз вснув, але...

Сторож щось і хотів, і не вжився відкрити товаришеві.

— Та лягай і спи, тезку. Я собі посиджу, потім, як здрімається, вийду трохи походжу, сьогодні Страсний четвер, годиться походити коло церкви.

— Я тобі, Михаську, маю щось сказати. Мушу. Але аби ти не боявся. Ми оба будемо чувати, розбудуш мене о пів на дванадцять ночі. Конче, чуєш? Не сиди сам, бо ти не звиклий, ти перший раз, то можеш спудитися...

— А що має статися? — насто-рожився Михасько. — Боїшся злодіїв? Хтось може прийти? Ти щось знаєш...

— Може прийти. І прийдуть. Але то не злодії, то чемні люди прибудуть на молитву.

— Як, опівночі?..

— Ну, розумієш, так їм дозволено.

— Та що то за люди? Якись далекі? Чому ж їм не вільно було прийти на Вечірню Страсну Службу Божу разом з усіма? Люди ходили докколо храму сьогодні підвечір, як звикле, клепаючи в дерев'яні клепала, додому розійшлися із запаленими свічками, сповіщаючи смутком очікування Христових мук...

Але Михайло Антосюків уже міцно спав. Михаськові лишилися сторожувати напару з місяцем, що крізь маленьку шибку зичливо зазирає до сторожки. Коло опівночі розбудив товариша. Той довго протирав сонні очі, та по якихось кілька хвилин схопився на ноги.

— Так, Михаську, нічого не бійся, нас ніхто не побачить і не зачепить, ніч не пужейси... Ади вже йдуть, диви, кілька народу суне...

Обидва тиснулися до малого віконця.

Видовище було вражаюче. Здається, серце в грудях від того видава замовкло. Ішли при місячному сяєві старі й малі, жінки і діти, ішли нескінченним потоком, босі, жіноцтво в хустках, перемітках білих, мужчини без шапок. Ішли, сунули до якимсь чудом тепер відчинених важких церковних дверей, розділившись на жіночий і чоловічий вхід, як то повинно бути.

Михасько запитально витріщився на товариша. Той ледве чуто прошепотів:

— На молитву... Їм дозволено сьогодні на молитву. Це все наше село прийшло з усього цвинтаря... Михаськові зробилося холо-

Колаж Олеся Дмитренка

но. Він побачив, що у товариша волосся на голові здриглося. Помацав свою маківку — і в нього таке саме. Довго, здавалося, цілу вічність молилися вмерлі в церкві. Та настав час іти на свої місця на цвинтар. Ішли так само безшумно, один при одному, легко, як тіні, звертаючи з подвір'я в темряву за цвинтарні мури.

— Нема страху... Люди були на молитві, що тут лихого, — дивно заспокоював і себе, і Михаська сторож. — Першого живного четверга я таки добре був настраханий, я не знав, що то є, чи то мені привиждується, чи я здурів. Тада, що мову мені відобрало. Дочекався старенького священика на ранішню Службу, та кинувся до нього розказувати. А він мені поклав руку на голову, поблагословив і каже: “Не треба, сину, того боятися і не можна розказувати нікому, чуєш? То велика таємниця і мало хто може таке видіти, хіба праведна людина. Це, сину, сільські умерлі мають лиш оці три дні в року на свою молитву у храмі. Лиш три дні: Страсний четвер, Велику П'ятницю і Суботу. Їм дозволено. А вони цілий рік на це блаженство чекають. Ніхто тебе, дитино, не скривдить, вони тебе й не видять, не лякайся, будеш нагороджений”. — “А я можу собі товариша прикликати на другий рік на ці три ночі?..” — спитав й священика. “Можеш, чому ні”, — відповів він. То, чуєш, Михаську, тому я тебе і закликав. Але абесь прийшов ще завтра і позавтра. Не забуду тобі, дорогий товаришу. Прийдеш?”

Михасько хотів і не здрімнув до ранку, але таки відбув ще дві ночі коло товариша на тому сторожуванні. І вже йому за третім разом якось не так лячно було дивитися на ті бідні душі. Він навіть собі постановив ходити щонеділі, щосвята до церкви.

Господи! Така розкіш ходити цілий рік, а тим вділено лиш три дні. Як вони тої радості чекають! Якби їм життя вернулося, то ішли би та йшли молитися до церкви! Щослужби.

Валентин і Валентина...

Василь КЛАПІЙ,
письменник

Як і життя, кохання буває різним. Воно різнопланове, різноманітне. Ранне, юне, іноді не зовсім, буває і в зрілому віці, а ще запізніле, але ні. Кохання запізнілим бути не може...

Я хочу розповісти про кохання старших людей. Кохання, яке побачив у санаторії “Жовтень” Конча-Заспи, куди їздив на лікування і де зустрів на реабілітації чоловіка з дружиною: його звали Валентин, її Валентина.

Мені пощастило харчуватися з ними за одним столом. Валентина пересувалася, опираючись на паличку, і окрім всього, у неї була паралізована ліва рука. Валентин теж здоров'ям не міг похизуватися, мав цукровий діабет. Їм було під сімдесят, нажили п'ятеро дітей, мали купу внуків. Говорили між собою мало, але розуміли одне одного з першого погляду. Їхнім стосункам заздрило півсанаторію. Найбільше Валентин переймався тим, як вони їхатимуть у метро до залізничного вокзалу, адже Валі буде важко стати на ескалатор.

І найпарадоксальніше те, обурювався чоловік, що він буде поруч іти з валізами і не зможе нічим допомогти...

Ми потоваришували за ці дні і я провів їх до потяга.

Усе пройшло благополучно. Ми попрощалися на пероні. Вони залишили мені свою адресу і наполегливо запрошували на гостини за першого зручного випадку. “Будь-який перший зручний випадок” трапив-

ся лише через кілька років. Я в Одесі. Відшукую потрібну адресу. Двері ошатного будинку відчиняє привітна жінка. Розпитує про своїх знайомих, раптом у жінки на очах сльози. Виявляється, мати померла на День Святого Валентина, а через кілька годин, не витримавши горя, пішов за нею у вічність, та чи зможемо прожити так, щоб залишити світлу і незабутню пам'ять про себе та своє кохання.

Відвідав цвинтар. Могили поруч. Проте надгробний пам'ятник один. На фото усмінені мої Валентин і Валентина, дивляться привітно та закохано на світ, один на одного.

Хтось скаже, такого не може бути. Якщо хочете пересвідчитись, поїдьте у славне причорноморське місто і подивіться. Сторож розповість, як знайти їхні могили. Це неважко, там завжди стоять квіти і прізвище одне на двох.

Говорять, іноді їх відвідують закохані, особливо часто сюди приходять дівчата. Деякі вірять, що коли помолитися біля Валентини та Валентина й попросити у Господа кохання, то він обов'язково його пошле. Напевно, це святотатство, але, можливо, саме цим прикладом Всевишній хоче показати людям, що в цих випадках усе залежить від них самих...

— *Пане Ярославе, ми знаємо Вас як талановитого актора... У пам'яті одразу зринає Лук'ян Соколюк із фільму “Вавилон ХХ”, Голохвостий у виставі “За двома зайцями”, чимало радянських фільмів 80-х років. Які ролі найдорожчі для Вас?*

— Безумовно, Лук'ян із “Вавилона ХХ”. Бо з нього почалася моя кіноакторська доля. Вважаю, вдала. Потім пастух Гриць у “Дудариках”. За цю роль я отримав приз за кращу чоловічу роль на фестивалі “Молодість—81”. Потім зіграв Шурку в “Граках” — дуже цікава психологічна роль... А в театрі — Голохвостий у комедії “За двома зайцями” В. Шулакова і Петряков у трагедії “Піти й не повернутись” В. Бикова. Ролі були різноманітні, багато із них головні... А в 90-х уже не було кіно. Я працював тільки в театрі.

— *Як Вам вдавалося так перетворюватися: від негативних персонажів до позитивних. Ви той актор, який здатний грати типа-жів...*

— Актор тоді є актором, коли він уміє все. Хоча негативних героїв грати значно легше. Перед “Вавилоном ХХ” я грав П. Корчагіна, прийшов до Києва, і мені знову дали цю роль. Плакатних героїв дуже важко грати, бо глядач завжди хоче бачити за цим якусь людину, якусь людську долю. А коли герой говорить гаслами, це не зачіпає. За радянської влади робили вигляд, що це подобається, і акторам давали високі нагороди.

А загалом мені поталанило, бо було в кого повчитися і з кого брати приклад.

— *Кілька слів про вчителів і коле-г...*

— Ніколи не приховував і не приховую, що знайомство з Іваном Миколайчуком було визначним у моїй творчій долі. Після закінчення театрального інституту він мені сказав: “Малий, їдь у театр. Якщо ти гарний актор, кіно тебе знайде”. Згодом Іван Васильович прийшов до Львова і запитав мене у “Вавилон ХХ”. Це була моя перша роль у кіно, а його перша режисерська робота. Він як режисер, який спершу був актором, завжди вмів створити особливу сімейну атмосферу і знав, як працювати з актором. Поряд були Костянтин Степан-

Ярослав Гаврилюк: «Я мріяв зіграти Дон Кіхота...»

Фото Олесь Дмитренко

ков, Лесь Сердюк, Іван Гаврилюк, Любов Полішук. Словом, це був для мене іспит. Тож якби не перша картина, якби не Миколайчук, невідомо, як склалася б моя доля. Він був дуже добрий до мене і ми досі спілкуємося з Марічкою Миколайчук.

— *Що Вам ближче: кіномистецтво чи театральна діяльність?*

— Кіно — це мистецтво, де ти раз знявся і вже не можна щось змінити. Зараз, звичайно, легше, бо знімають на цифру. Але як? Поспіхом, швидко, по 10—15 сцен за день. Це не творчість, це “стрічки”, про які вже через півроку ніхто не згадає. А театр — школа, дисципліна, відповідальність. Уранці репетиція, увечері — вистава, потім знову репетиція, ти весь час у роботі: бачиш глядача в залі, відчуваєш, як він реагує. І творчий процес триває, тому що актор постійно удосконалюється. Ось ми з Тамарою Яценко двадцять сім років граємо в театрі “За двома зайцями”. Ми вже посивіли, а глядачам усе одно цікаво, вони приходять і кажуть: “Таки

авантюристи бувають і в 50—60 років...” Я знявся у В. Тихого у кіноциклі “Україно, Гудбай”, зіграв у фільмах молодих режисерів — “Філософія” А. Пасекової, “Жах” М. Слабошпицького, “Прибулда” В. Ямбурського...

— *Чи є роль, про яку Ви мрієте?*

— У театрі років 15 тому я мріяв зіграти Дон Кіхота. Я б знав, що туди вкласти. А нині сиве волосся не дає сили мріяти...

— *Ваші улюблені партнери на сцені...*

— Ми, актори, залежимо від режисера. Якого тобто партнера призначать, з тим і граєш. Та з партнерами мені завжди таланило. У кіно я близько зійшовся з Леонідом Філатовим. Сьогодні є багато гарних українських акторів, але велику роль грає звичайне везіння. Зустрівся тобто режисер, щось у тобто побачив і це надихає, бо тобто вірять, дають якусь роль. Багато акторів шукають себе в чомусь іншому. Тому я вивчаю Крути, бо так, мабуть, мало бути...

— *Коли тема Крутів постукала у Ваше серце?*

— До цього теж мав стосунок

“Крути — справа мого життя”, — стверджує корифей Молодого театру Ярослав ГАВРИЛЮК, який із 1995 року активно вивчає цю трагічну сторінку історії України. А зацікавився “крутянською” темою ще студентом кінофакультету Київського державного інституту театрального мистецтва імені І. Карпенка-Карого.

Фільми “Граки”, “Така пізня, така тепла осінь”, “Три гільзи від англійського карабіна” — це неповний доробок актора... А яка психологічно вирізьблена гра на театральній сцені! Згадайте Подкольосіна з “Одруження” за Гоголем... Чи Голохвостого у виставі “За двома зайцями”, яка актуальна й нині. Ця вистава вже понад 27 років збирає вдячних глядачів... У очах Ярослава Гаврилюка і нині зберігся вогник магнетичного авантюризму, вишуканої гри і перевтілення...

Іван Миколайчук. Лавра, кінофакультет, захворів викладач, не було пари. І ми подалися на схилю Дніпра... Там якийсь дідусь сказав нам: “Ось ви відпочиваєте, а тут поховані молоді хлопці”. А які хлопці? У кого запитати? Коли я запитав про це Івана Васильовича, він сказав: “Якщо будеш дуже розпитувати, то не закінчиш навчання. Тобі рік залишився. А коли закінчиш, я тобто розкажу, хоч теж небагато знаю”. Згодом я дізнався, що в “Літературній Україні” працює журналіст Іван Ільєнко, який займається темою Крутів. Я поїхав у “Літературну Україну”, познайомився. Він уперше 1995 року в Дрогобичі видав книжку “Герої Крут. Лицарський подвиг юних українців. 29 січня 1918 року”. Я з Іваном Ільєнком небагато разів зустрічався. Коли він помер, тодішній головний редактор “Літературної України” передав мені всі матеріали, книжки про Крути. Пізніше ми з істориками Олегом Божком і Віктором Коротким організували Товариство “Герої Крут”, влаштували ве-

чори пам'яті, в архівах та бібліотеках різних міст України знайшли чимало матеріалів. Особливо багато інформації у Львівській бібліотеці імені В. Стефаника. Отож Крути — справа мого життя... Нині Товариство очолює історик Олександр Надтока.

— *Яка доля сценарію художнього фільму про Крути?*

— На жаль, сумна, хоча ми пройшли конкурс і кіносценарій затвердили. 2010—2011 років ми стояли в плані, але то фінансування нема, то ще чогось. У Міністерстві культури хотіли допомогти, адже такий фільм дуже потрібний. Я навіть дістав матеріали про те, хто що писав про цей сценарій у Міністерстві, щоб побачити якісь слушні зауваження, побажання... Але все у замороженому стані. Сьогодні я б сценарій переписав, бо кіно — це живий матеріал. Від сценарію до виходу фільму на екран — дуже довга дорога.

— *Ви весь час доповнюєте книжку “Крути. Січень 1918 року”, вона витримала два видання. І тепер готується до третього...*

— Так, уперше книжка “Крути. Січень 1918 року”, яку я упорядковував, вийшла у “Просвіті” 2008 року, а друге доповнене видання — 2010-го. Пригадую, мені зі Львова зателефонував професор-історик, який сказав: “Мені до рук потрапила Ваша книжка. Це не просто книжка, це крутянська біблія”. Тепер відмовитися від цієї справи гріх. Готуємо третє видання. Маю дуже цінні матеріали... Наприклад, спогади “Затравовані прокляттям”, сестри милосердя. З Німеччини — документ “Доклад Центрального Комітета Російського Красного Хреста о деятельности Чрезвычайной Комиссии вь Кіеве” про те, що відбувалося в Києві в 20-х роках. Про штаб Духоніна, де масово розстрілювали людей. Ці матеріали страшно читати...

Спілкувалася
Уляна ВОЛКОВСЬКА

Олена ШУЛЬГА

Кінокартин, якими звітував Укртелефільм, три: “Час істини” режисера Костянтина Крайнього і дві стрічки з авторського циклу Олега Бійми “Немеркнучі зірки” — “Іван Драч” і “Два вальси. Євгенія Мірошниченко”. Тож серед гостей був і герой фільму — лауреат Національної премії ім. Т. Шевченка, Герой України Іван Драч, а ще — директор Інституту літератури ім. Т. Шевченка Національної академії наук академік Микола Жулинський, лауреат Національної премії ім. Т. Шевченка, член-кореспондент Академії мистецтв художник Сергій Якутович, голова Національної спілки кінематографістів України Сергій Тримбач, лауреат Національної премії ім. Т. Шевченка композитор Леся Дичко, перший заступник генерального директора студії Віктор Петренко, колеги-кінематографісти, музиканти, письменники, журналісти.

Із вітальним словом до гостей звернувся художній керівник Ук-

Бути всупереч

Наприкінці грудня у затишному залі Київського будинку кіно зібралися шанувальники Української студії телевізійних фільмів, щоб підбити підсумки року демонстрацією стрічок, які вийшли на екрани 2011-го. Вечір минув під знаком 45-річчя Укртелефільму.

раїнської студії телевізійних фільмів лауреат Національної премії ім. Т. Шевченка Олег Бійма: “Радий вітати наших друзів, які зібралися на підсумковий перегляд фільмів цього року. Гадаю, влучно назвати сьогоднішній вечір “Бути всупереч”. Ось уже 45 років Укртелефільм живе всупереч обставинам, де-яким людям тощо. Живе всупереч усьому.

У нас третій місяць працює КРУ, і його працівники не можуть збагнути, як без державної фі-

нансової підтримки існувати та ще й знімати фільми. І вони ніколи не знайдуть того закопаного собаки, бо не розуміють, що є колектив, його амбітність, його інтелігентність і патріотизм. А ми всупереч усьому знімаємо українське кіно. Так, ми його не продаємо, бо воно не комерційне. Ми не робимо попсу. Люди, про яких ми знімаємо, не піддаються грошовому виміру”.

Стрічка “Час істини” присвячена кінематографістам і журналістам, які висвітлювали події весни та літа 1986 року в Чорнобилі. Вона про те, як одразу після аварії працювали ЗМІ в умовах високої радіації й адміністративного компартійного тиску. Її автор Костянтин Крайній зазначив: “Ми показали людей, які були по той бік кінокамери, і багатьох уже нема серед нас. Ми вклонилися цим фільмам і їхнім творцям. Мабуть, і надалі так працюватимемо — не завдяки, а всупереч обставинам”.

Щодо стрічки про Івана Драча Олег Бійма сказав: “У цьому фільмі є речі, яких я, можливо, не

мав права показувати. Але це все правда, я не кривив душою”. А матеріали, які увійшли до картини “Два вальси. Євгенія Мірошниченко”, досі не були оприлюднені. Велика співачка, увінчана лаврами прима, яку чули Рим і Париж, довірливо зізнається глядачеві з екрана, що завжди неймовірно хвилювалася перед виходом на сцену, а педагогічна робота набагато важча, ніж акторська.

2011-й, либонь, не найвдаліший рік у житті Укртелефільму. Свого часу стрічки студії тричі отримували Національну премію України ім. Т. Шевченка, її доробок — понад 3 тис. фільмів усіх жанрів, відзначених численними нагородами і призами найпрестижніших фестивалів і конкурсів. Серед них “Сліпий дощ” (режисер В. Гресь), “Відродження” (режисер Є. Рябко), “Лючія ді Ламермур”, “Гріх”, “Пастка”, “Злочин з багатьма невідомими”, “Острів любові” (режисер О. Бійма), “Фауст” (режисер Б. Небіє-рідзе), “Чорнобиль: два кольори часу” (режисер І. Кобрин).